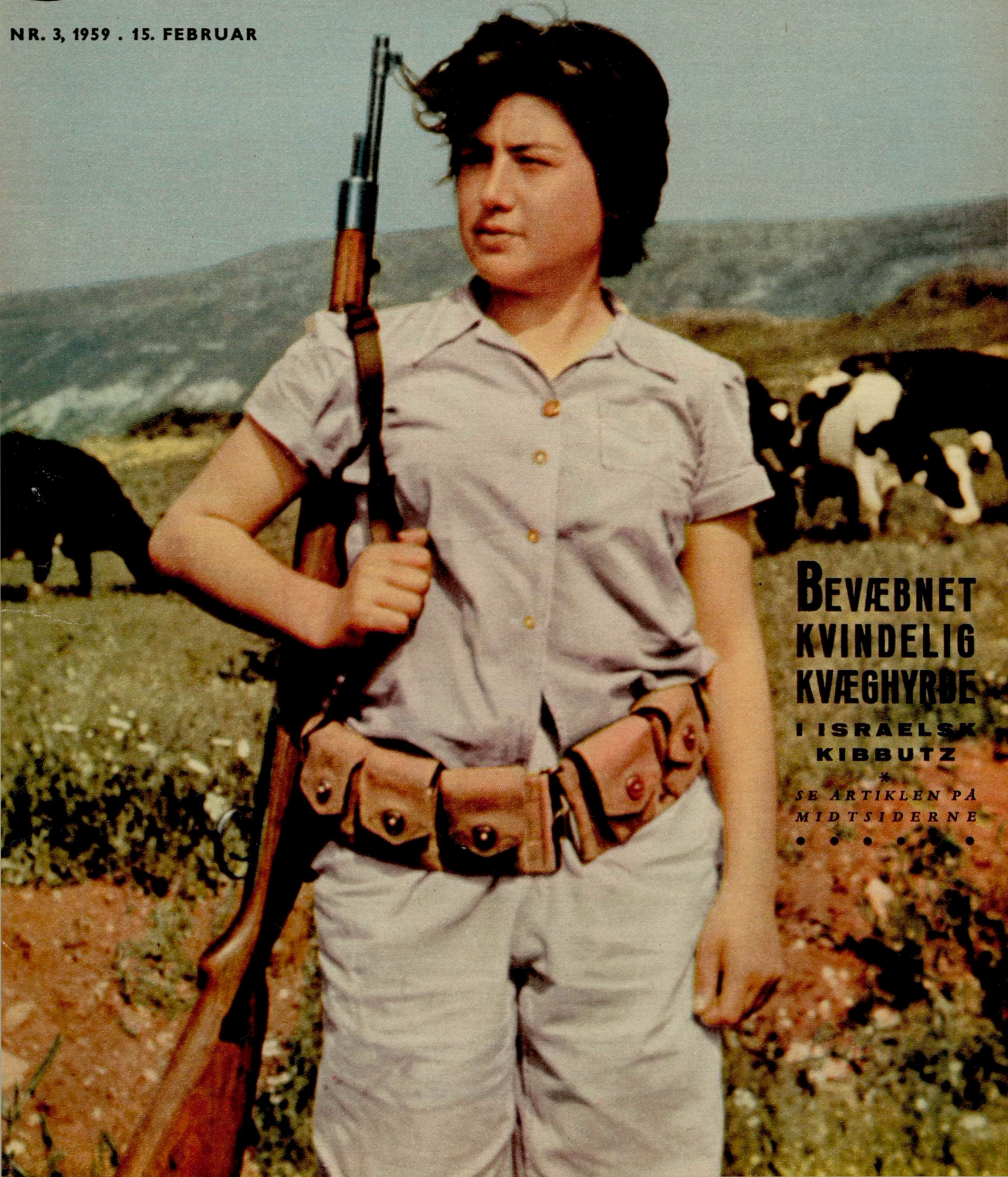

Samvirke

NR. 3, 1959 . 15. FEBRUAR

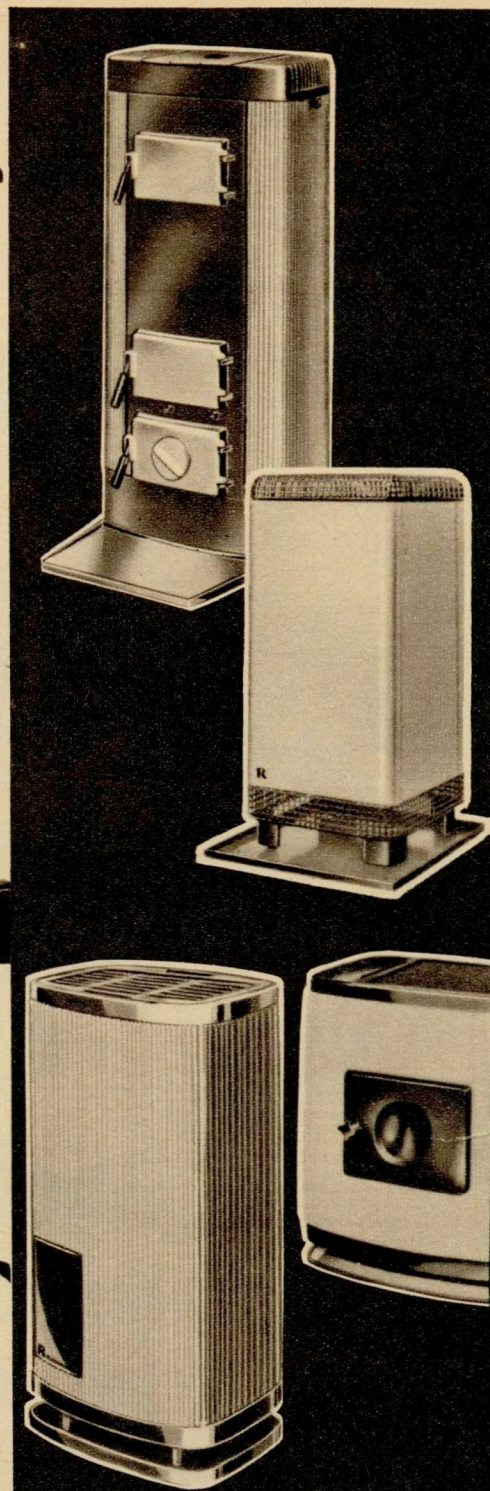
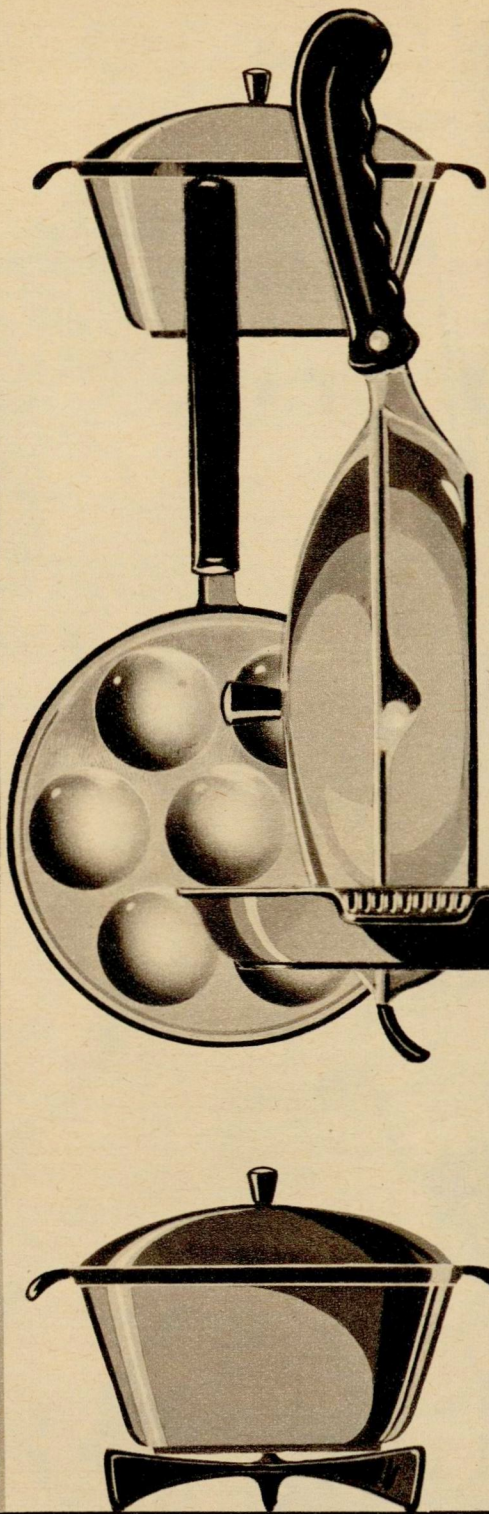
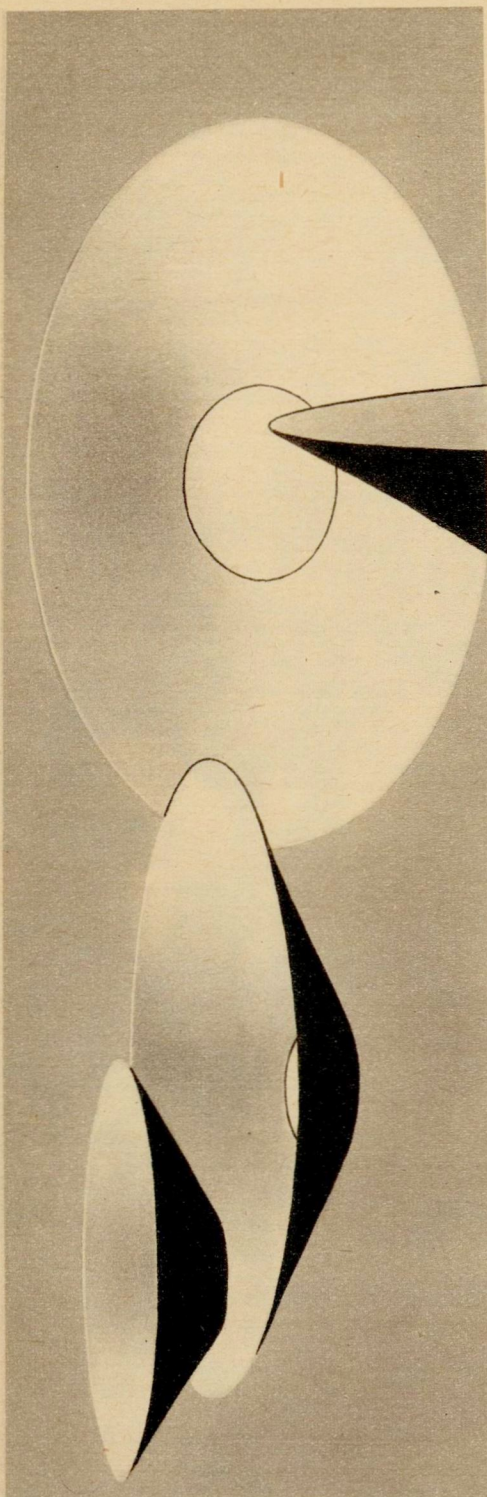

BEVÆBNET KVINDELIG KVÆGHYRDE

I ISRAELSK
KIBBUTZ

*
SE ARTIKLEN PÅ
MIDTSIDERNE

• • • • •

R

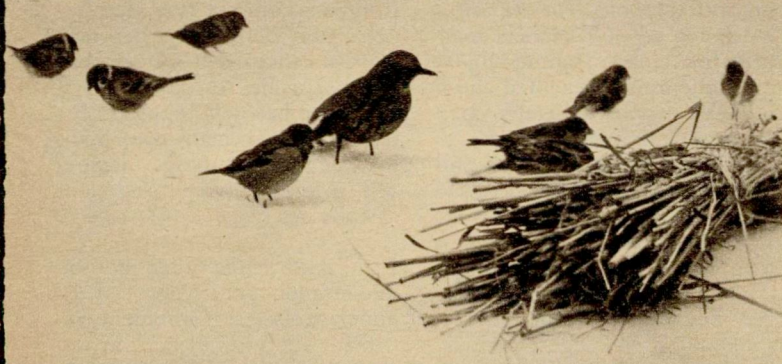
Sæt navnet RIBE foran, når De forlanger en moderne skål, et grydesæt, en ovn til oliefyring eller til fast brændsel...

- det er en kombination, som er ensbetydende med uovertruffen KVALITET.

A/S RIBE JERNSTØBERI

FÅS Gennem BRUGSEN

LANDET RUNDT

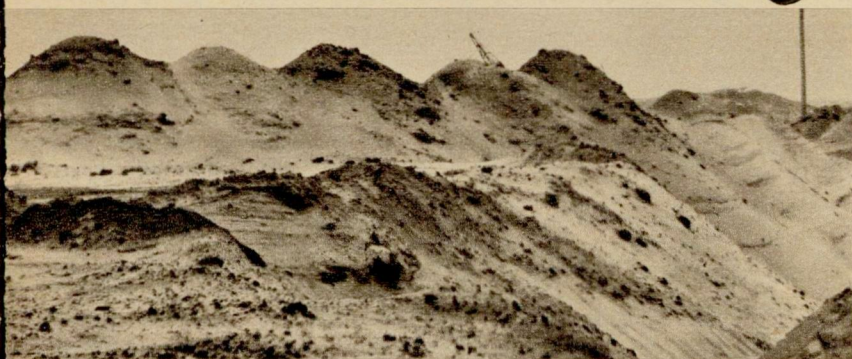

STÆR I SPURVEDANS. Tidligere regnede man stæren for en forårsbebuder, men nu er den ikke sjældent vintergæst. Her hygger den sig i spurveselskab.

FARLIG KAKTUS. Gartner Jørgensen, Fredericia, ses herunder helt til venstre med eksemplarer af sine over 4000 kaktus. Deriblandt en sydamerikansk, hvis kød indianerne brugte som nar-kotika. Gartner Jørgensen nøjes dog med at nyde synet af den.

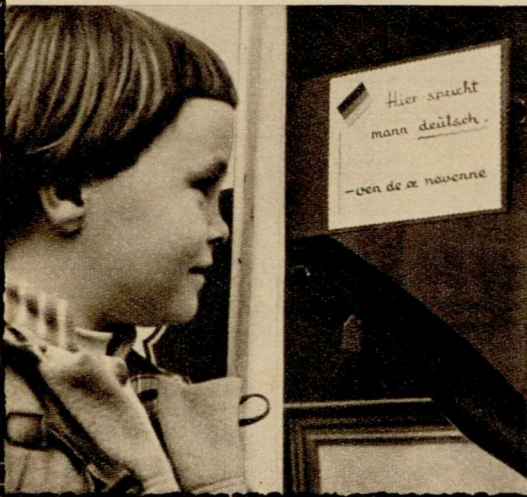
PÅ HJUL. Sygeplejersker på Haderslev Amtssygehus sparer daglig mange skridt; de bruger løbehjul på de lange gange. Til venstre herfor besøgte vi Sønderhede ved Vorbasse, hvor elektricitet endnu ikke er nået frem. Man klarer sig med petroleum og gaslys.

VOR EGEN MÅNE. Der er planer om at endevende brunkulseggenes "månebjerg". Under dem findes kullag, man hidtil har anset for ubrugelige, men nu vil elværkerne udnytte dem.

DISKRET! En sønderjysk forretning har sat dette skilt op. Den sidste sætning er sønderjysk og betyder: når det er nødvendigt!

NYT NAVN. Quiz om hærvejen har fået Engesvang i Midtjylland til at omdøbe sin hovedgade til Gl. Kongevej. Det var den nemlig fordum.

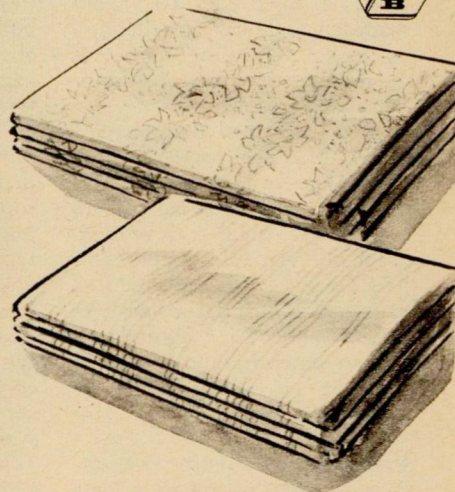
Moderne sengelinned koster ikke ekstra

Smukt satindynebetræk, 4 forskellige mønstre. Hvidt stribet. Str. 140×190. Dess. 133/40, fin forarbejdning **23.65**
Dess. 133/44 i str. 140×210 cm koster **25.35**
Et tilsvarende pudebetræk, størrelse 70×70 cm, dess. 133/340, koster **5.15**

Blomstret dynebetræk i dejlig calico kvalitet. Dess. 133/214 i 3 farver: blåt, rødt, grønt. 130×190 cm **17.95**
Dess. 133/208, str. 130×210 cm, koster **19.75**
Pudebetræk, 65×65 cm. Dess. 133/414..... **3.80**

Trumpf lagen, bleget og med forstærket midte, 140×245 cm. Dess. 133/Trumpf **16.80**

- gå i Brugsen

så får De dividende - ovenikøbet

FALD IKKE i fælden

ADSKILLIGE af de fristende forbrugsvarer, der er kommet frem i de senere år, koster mange penge. Og hvem køber ikke nødtigt katten i sækken? Mange mennesker vil derfor hellere *leje* end *eje*, når de skal i gang med noget nyt, og nutidens forretningssystemer indbyder ligefrem hertil. Men man skal vogte sig for at gå i en fælde, hvis man i alle tilfælde tror, at det *betaler sig* eller er det *nemmeste* at prøve sig frem med de nye tekniske hjælpemidler gennem et lejemål. Det helt afgørende er, hvad lejemålet binder én til sammenlignet med de forpligtelser, man påtager sig ved et køb. I visse tilfælde vil det vise sig, at lejemålet giver lige så meget besvær og lige så store – eller endnu større – omkostninger – og alligevel er man stadig kun lejer.

TAG som eksempel de tilbud, der i denne vinter er fremkommet med hensyn til leje af olie-fyr. Man kan f. eks. leje et indstiksfyr til kakkeloovn o. lign. for 3 kr. om ugen eller 10 kr. om måneden. „Gratis installation“ og „ingen udbetaling“ er blandt de fordele, der i denne forbindelse avterres med.

Men hvad er så realiteterne i sagen? Man skal betale 3-4 måneders leje forud – det føles vel på ganske samme måde som en udbetaling? Man skal vedligeholde oliefyret fuldstændig, som hvis det var ens eget – ellers er man erstatningspligtig ved lejemålets ophør. Og i kontraktens fem års løbetid kommer man til at betale ialt 600 kr. i leje for dette indstiksfyr.

EFTER den tid tilhører fyret stadig udlejer, og det er mildest talt smart, at han kan få nogen til at betale 600 kroner for den fornuftig. Ganske det samme

mærke i fyr kan nemlig købes kontant for ca. 450 kr., altså halvandet hundrede kroner billigere. Og gennem brugsen leverer Tectum et billigere kvalitetsfyr af samme type til en kontantpris af kun 195 kr. plus ca. 70-100 kr. for installation og installationsmaterialer, tilsammen altså i underkanten af 300 kr. eller *kun halvt så meget som man kommer til at betale for det lejede fyr*.

Enhver kan se, hvor let varmen bliver alt for dyr, medens udlejer, der gør en god forretning. Men det er måske kontanterne, der mangler? Nuvel, indstiksfyr sælges også gennem brugsforeningernes kontosalgssordning, hvorved man kan fordele betalingen over en op til to-årig periode; sidstnævnte fyr kommer så til at koste 9 kroner om måneden, når installationen er betalt. Det er altså *billigere end at leje* – og i løbet af de to år *ejer* man dette fyr!

OGSÅ hvis man bor i hus med centralfyr, kan man leje sig frem til olievarmen. Her er f. eks. tilbud fremme om et „pottedyr“ eller forgasningsfyr, som man kan leje for 5 kroner om ugen i fyringssæsonen.

Lyder det billigt? Nå ja, det bliver dog til ialt 1550 kr. i de ti år, lejekontrakten lyder på, foruden 10 kroner om året i pligtig forsikring. Og så er dette fyr endda kun forsynet med en tyve liters dagtank, som fyringssæsonen igennem dagligt skal fyldes, medens den slags olie-fyr ellers normalt udstyres med en 1200 liters kældertank, hvilket naturligvis giver mindre besvær og billigere olieindkøb.

Med en sådan stor tank – hvis værdi er ca. 300 kroner større end dagtankens – leveres dette olie-fyr også gennem brugsen; når man således regulært køber

sit fyr, er prisen 1200-1400 kroner kontant (varierende efter de lokale forhold og installationspriser), og heri er altså indeholdt de 300 kroners merpris for tanken sammenlignet med udlejningsfyret. Med andre ord: Ved at *leje* betaler man gennem de ti år rundt regnet 50 pct. mere for dette olie-fyr, end man betaler for at *købe* det.

DET er klart, at også et sådant fyr fås gennem brugsforeningernes kontosalgssordning, hvorved betalingen lempeligt kan spredes over en længere periode, fra 6 måneder til 2 år.

Det man ejer, råder man jo også selv over – blandt andet kan man selv bestemme, hvad man vil putte i det. Men *lejer* man et fyr, forpligtes man ved kontrakten til at købe brændstoffet hos en bestemt forhandler, man kan altså ikke købe

fordelagtigst muligt. Ja, hvor talen er om det nævnte lejede „pottedyr“, skal man endog ifølge en kontrakt fyre med lyspetroleum deri, skønt der normalt anvendes den 33 pct. billigere gasolie til sådanne fyr. Det er en betydelig konstant belastning, som man naturligvis må lægge til de øvrige ulemper ved at leje olie-fyret i stedet for at købe det.

FOR ikke længe siden konstaterede monopoltilsynet ved en undersøgelse, at forholdene inden for olie-fyrsbranchen var ved at blive saneret, blandt andet var avancerne for nedadgående som følge af en skærpet konkurrence. Det ser imidlertid ud til, at der stadig er godt med vildskud i denne branche, og at forbrugerne fortsat må være på vagt, hvis ikke de vil falde i fælden.

De „små“ andelsvaren

For bare få år siden var specialiseringen det eneste sande evangelium inden for erhvervslivet. Nu gælder det øjensynlig snarere om ikke at være for ensidig og om at spænde så vidt som muligt: I byerne bliver butikker omdannet til „supermarkeder“, hvor alle varer forhandles under samme tag, og også vort landbrug er ved at blive en mere blandet forretning end tidligere.

Inden for andelsbevægelsen kan man allerbedst mærke, at dansk landbrug ikke længere er blot smør, flæsk og æg; det er i disse år først og fremmest de „små“ andelsvarer, der vinder frem.

På én gang foreligger nu den udførlige andelsstatistik for 1957 og en foreløbig oversigt for de danske andelselskabers omsætning i 1958. Og her får man syn for sagn. I de to år er f. eks. tjerkræslagteriernes salg gået 28 procent i vejret, og andelslagteriernes særlige virksomheder – det er specielt konserver-salg – har haft en samtidig salgsfremgang på ialt 43 pct. Det er forbrugernes ændrede købevaner og stigende købekraft, som afspejler sig i disse tal – dog vel endnu især for udlandets, for eksportmarkedernes vedkommende. Men også herhjemme viser den samme udvikling sig i f. eks. brugsforeningerne, hvis salg af butiksvarer er steget med ialt 9 procent i løbet af 1957 og 1958. Salget af grovvarer er samtidig gået tilbage, hvilket hænger sammen med dels landbrugets økonomiske vilkår, dels prisudviklingen. Inden for selve butiksvareområdet er der ligeledes sket interessante forskydninger: Salget af Cirkelkaffe er således steget med 18 procent i 1958 alene, efter en ligeledes stærk stigning i de nærmest foregående år. Det er et resultat, man må glæde sig over. Nævnes bør det også – som et tydeligt udtryk for den igangværende forbrugsforskydning – at Svendborg Konserverfabrik havde en omsætningsfremgang på 24 pct. i 1958.

Også succes i Amerika

Udstillingsarrangementet ser helt hjemligt ud. Sådan står FDBs møbler i vore butikker, men udstillingen på fotografiet har næppe haft mange danske tilskuere. Den fandt nemlig sted i brugsforeningen Greenbelt Consumer Service (i nærheden af forbundshovedstaden Washington i USA). Som alle andre steder blev udstillingen i Greenbelt en stor succes. To ting var skyld heri: for det første FDB møblernes kvalitet, for det an-

det alle de fordele, brugsforeningen opnår ved en direkte kontakt med FDB.

Forhistorien til succesen er den, at en af foreningens ledere, Mr. Samuel F. Ashermann sidste år besøgte Danmark bl. a. for at studere vore brugsforeninger og herunder opdagede, at FDB også fremstillede de i USA meget populære og meget moderne danske møbler. Mr. Ashermann sørgede omgående for, at Greenbelt-brugsforeningen kunne for-

En ung amerikanerinde præsenterer serviceskabet, der kan indrettes til mange formål. I vore egne møbelafdelinger har skabet, der er tegnet af arkitekt Børge Mogensen, betegnelsen 1503.

handle FDB-møblerne, og midt i november lagde man ud med en større udstilling. Præsentationen af møblerne og dermed af dansk kunsthåndværk blev foretaget af den danske kulturattache i Washington, hr. Carlo Hermansen ved en sammenkomst, hvor mødelokalerne viste sig at være alt for små.

De udstillede møbler var ikke til salg. Brugsforeningens møbel-interesserede medlemmer måtte bestille, hvad de ønskede. Foreningen skrev i sit medlemsblad: Vil De have de bedste og smukkeste møbler til en billig pris om tre måneder – eller vil De have noget tilsvarende, men langt dyrere, med det samme?

Bestillingernes antal har vist, at mange medlemmer foretrak at vente. Og Greenbelt brugsforeningen ser optimistisk på møbelsalgets muligheder.

Det store arrangement i Greenbelt havde desuden den glædelige følge, at en sammen slutning af californiske brugsforeninger har spurgt om, hvordan den kan opnå at levere FDBs møbler til sine medlemmer.

De møbler, der pynter op i så mange danske hjem, begynder nu at rykke ind i amerikanske hjem – som et opmuntrende tegn på de opnåelige fordele i forbrugerbevægelsens internationale samarbejde.

inder stærkt frem

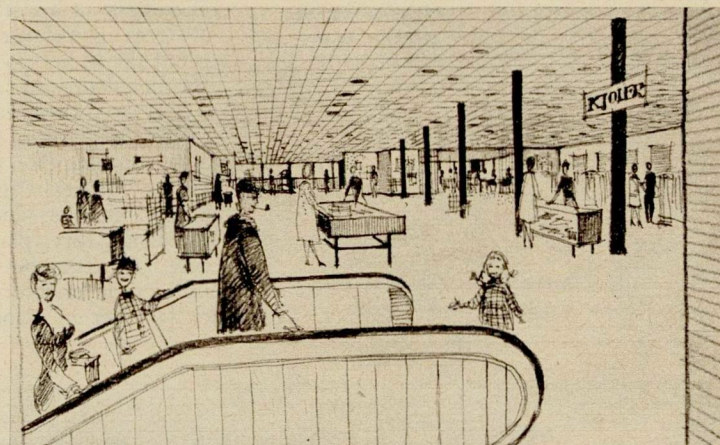
Ligesom for fjerkræ og konserver er andelsalget af en række andre „mindre“ landbrugsvarer gået stærkt frem: Eksempelvis er ostemejeriernes salg i løbet af de to sidste år steget med næsten 60 pct., og andels-kreatursalget viser nær ved en snes procents fremgang.

Tilsvarende er det gået inden for andre erhverv, hvor andelsbevægelsen virker. Frugtsalgsforeningerne har således sat deres salg 75 pct. i vejret i løbet af det sidste par år, og andelsfisksalgsforeningerne har forøget omsætningen med næsten 30 pct. Det er især andelsildeoliefabrikken i Esbjerg – med en omsætning i 1958 på 44 mill. kr. – der tæller her. Også andelsforsikringsvirksomheden kan glæde sig over fremgang.

Over for denne udvikling har de store, gamle områder inden for landbrugsproduktionen og andelsbevægelsen som helhed tabt terræn i løbet af det sidste par år. Andelsmejeriernes omsætning er således gået ialt 15 pct. tilbage, svineslagteriernes salg kun godt 2 pct. frem, og andels-ægsalget er praktisk taget uforandret. De meget ugunstige prisforhold for vore vigtigste landbrugsvarer har kostet så mange millioner kroners omsætning, at ikke en gang den mængdemæssige fremgang i kraft af bl. a. alle tiders rekordslagtinger har kunnet udligne det. Og endnu vejer mejerierne så tungt til i den danske andelsbevægelses samlede omsætning, at denne for første gang siden krigen viser en tilbagegang på 3 pct. i det allersidste år (fra 1956 til 1957 var der en fremgang på 1 pct.).

Men nu er prisforholdene jo igen blevet – forhåbentlig varigt – bedre. I den kommende tid vil den stærke fremgang, som andelsbevægelsen på så mange områder noterer, derfor få lejlighed til at slå igennem også hvad den samlede omsætning i kroner og ører angår.

MAGASIN STILMAN I AALBORG UDVIDER IGEN

Da magasin Stilman i Aalborg i 1956 blev udvidet, skete det på den måde, at ejendomskomplekssets gård blev overdækket, hvorved der fremkom en dejlig, stor salgshal. Magasinet omfattede så 3100 kvadratmeter gulvflade, men pladsen har ikke været tilstrækkelig til magasinets mange kunder. Allerede nu, kun tre år efter den store udvidelse, er en ny udvidelse påkrævet. „Gården“, der i 1956 blev flyttet op i førstesals højde, overbygges igen, og i det derved fremkomne areal indrettes salgslukaler, hvortil kunderne kommer på rullende trappe, som tegningen herover viser. Foruden salgslukalerne er det tanken at indrette et caféteria i den nye etage.

GRAVBALLEMANDENS ULYKKELIGE ATOMER RØBEDE HANS ALDER

Ja, sådan ser altså Gravballemanden ud – eller ialtfald den del af ham, vi er interesseret i, siger ingeniør Tauber og peger på en klar glasballon med et rumfang på 4-5 liter. At se til er den tom – absolut og totalt tom. I virkeligheden indeholder den luftarten kulveilt, og kullet, der indgår heri, er skaffet til veje ved at brænde en luns af Grauballemandens muskelvæv.

Det er naturligvis brutalt at behandle en mand på den måde 1650 år efter hans død, men det var nødvendigt for at få fastslået, at han er en rigtig jernaldermand og ikke

bare en ganske uinteressant størrelse, som i fuldskab eller kærestesorg er gået i mosen for et hundrede år eller to siden.

Havde det været tilfældet, ville Grauballemanden have været en komplet uvedkommende person på det sted, hvor vi befinder os: i det danske Kulstof 14-laboratorium. Her helliger man sig ting af en langt mere ærværdig alder. I det glas er der en tørveprøve, som er sine 40-50.000 år, de nøddeskaller er blevet tømt af nogle af Sjællands første agerdyrkere ca. 2620 år før Kristi fødsel, den stump træ der, som ser ud til at være hugget i fjor, er også 45-4600 år, men fra Svejts, og de spåner der stammer fra den første birkeskov, der voksede i Danmark efter istiden...

Laboratoriets opgave er netop at bestemme alderen på sådanne fortidslevn. Vi synes jo alle, det er interessant at vide alderen, hvad enten det er Skrydstruppen eller Marilyn Monroe, vi står over for, og for videnskabsmænd kan det tilmed ofte være nøglen til løsningen af mærkelige og indviklede problemer. Da Thor Heyerdahl ude på Påskeøen i det sydlige Stillehav skulle have underbygget et gammelt sagn (og dermed sin teori om folkevandringerne i Stillehavsområdet), sendte han et par småposer med trækul til kulstof 14-laboratoriet i København. Her var man i stand til at sige, hvor mange hundrede år, der var gået, siden dette træ voksede – og derved støttedes det gamle sagn, som gik ud på, at Påskeøens herrefolk, „Langørerne“ ved afslutningen af en bestemt historisk periode blev besejret af deres egne slaver og opbrændt i et kæmpebål alle til hobe – netop på det sted, hvorfra trækulsprøven var taget.

Det er en forbavsende ringe mængde materiale, laboratoriet har brug for til en sådan aldersbestemmelse. 8-10 gram træ eller trækul er tilstrækkeligt, men man kan også bruge knogler, muskelvæv, hvalbader, hundehår, tørv, plantefrø og mange andre ting. Det afgørende er, at det er dele af en tidligere levende organisme – et menneske, et dyr eller en plante. Det, man er interes-

seret i, er kun det *kulstof*, prøven indeholder, eller – når det skal være helt korrekt – en særlig slags kulstofatomer, kulstof 14, der forekommer i så ringe mængde, at der her i verden findes – 1 kulstof 14-atom for ca. hver 1.000.000.000.000 almindelige kulstofatomer.

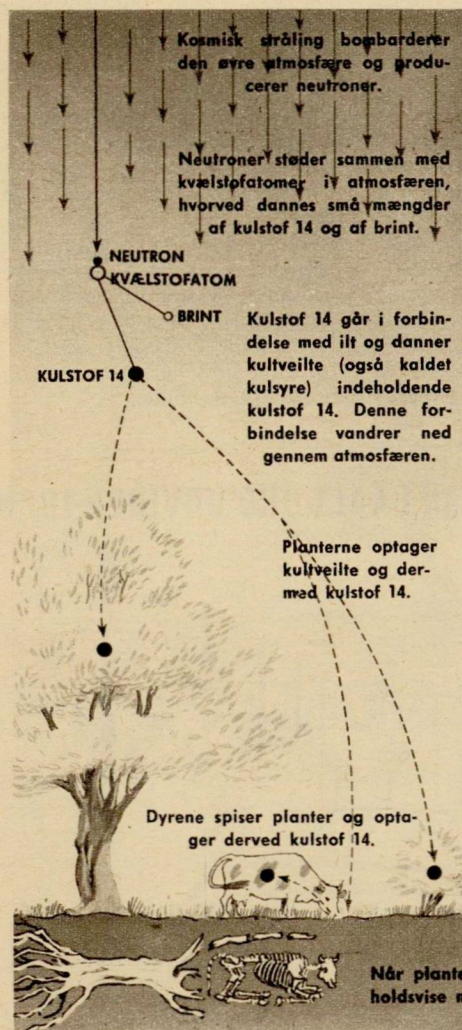
Som det fremgår af den skematiske tegning til venstre er disse kulstof 14-atomer (radioaktivt kulstof) egentlig kvælstofatomer, der blot er faldet lidt aparte ud, fordi de er blevet ramt af de neutroner, den kosmiske stråling producerer. K 14-atomerne er imidlertid, for at bruge en amerikansk videnskabsmands billede, ulykkelige over dette træk af abnormitet og stræber blot efter at blive det ulyksalige neutron kvit, så de atter kan fremtræde som skikkelige kvælstofatomer. Det lykkes også, men så længe en organisme er levende, erstattes afgangens stadig af nye K 14-atomer.

Fra det øjeblik, organismen dør, tilføres der imidlertid ikke mere kulstof 14 (eller andet kulstof), men afgangens af K 14-atomer (og dermed nedgangen i radioaktivitet) fortsættes i en ganske bestemt takt. 5.568 år efter døden er antallet af disse atomer halveret, 11.136 år efter døden er antallet nede på en fjerdedel af det oprindelige, og således videre – en ny halvering for hver gang, der er gået 5.568 år. Dette tempo er ganske upåvirket af temperatur, tryk, belysning og alle andre ydre omstændigheder. En aldersbestemmelse ved hjælp af K 14-metoden består derfor „kun“ i at måle radioaktiviteten i en prøve af det stof, der er tale om, sammenligne med radioaktiviteten i et frisk produkt og derefter foretage lidt udregninger på et stykke papir.

Dette „kun“ skal man dog ikke tage alt for højtideligt. Det kræver for det første et uhyre følsomt apparatur – en stærkt forfinet udgave af geigertælleren – at måle disse svage mængder af radioaktivitet, og endnu større vanskeligheder volder det at væge sig mod radioaktivitet fra andre kilder. På K 14-laboratoriet i København er den 2 liters-beholder, som (i luftform) rummer det emne, man undersøger, omgivet af et tykt lag kviksølv og derefter af en jernkappe, der vejer 6 tons. Alligevel er den uvedkommende radioaktivitet gerne en halv snes gange så stor som den, man er interesseret i at måle, og kun et meget kompliceret system baseret på en hel række geigertællere gør det muligt at skille ud, hvad der er hvad...

Det er kun en halv snes år siden, den amerikanske atomforsker dr. Libby beviste denne metodes anvendelighed ved at aldersbestemme en del genstande af kendt alder, navnlig ting fra det gamle Ægypten. I et enkelt tilfælde kiksede Libby tilsyneladende komplet. Han bestemte alderen af et stykke træ til mindre end 100 år – og det stammede fra en sarkofag, som var købt for at være 2200. Det viste sig dog at være sarkofagen, der var noget i vejen med. Musæet var blevet narret af en svindler. Alt ialt stod værdien af det nye hjælpemiddel ihvertfald hurtigt klar. I dag findes der 5-6 K 14-laboratorier i Amerika og 7-8 i Europa.

De første europæiske resultater opnåedes

Et dyr lige efter døden. 5.568 år efter døden. Halvdelen af den oprindelige mængde K 14 er tilbage. 11.136 år efter døden. 1/4 af den oprindelige mængde K 14 er tilbage. 16.704 år efter døden. 1/8 af den oprindelige mængde K 14 er tilbage. 70.000 år efter døden. Ingen målelig mængde af K 14 er tilbage.

Tempoet i den proces, ved hvilken kulstof 14 forsvinder fra den døde organisme er altid den, som illustreres af den vandrette billedrække herover.

i København. Det var i 1951. Siden har K 14-laboratoriet, som ligger yderst beskedent i en kælder uden så meget som en navneplade på døren, haft nok at gøre – næsten udelukkende med arbejde for Nationalmusæet og Danmarks geologiske undersøgelser. Det står ingen steder skrevet, at *kun* videnskabsmænd kan få foretaget aldersbestemmelser, men forudsætningen for, at man vil tage sig af andre fund, er, at de har en tilstrækkelig videnskabelig betydning. Naturligvis kunne det være meget spændende for en privatmand at få at vide, at en stump træ i hans eje var f. eks. 5000 år gammelt, men hvis man ikke vidste stort andet om fundet, ville man jo ved aldersbestemmelsen kun have sandsynliggjort, at der var skov i Danmark for 5000 år siden – og det er ingen nyhed.

Man er nødt til at være kræsen, bl. a. fordi laboratoriet ikke hidtil har kunnet overkomme mere end et lille hundrede undersøgelser pr. år. I de første år af laboratoriets tilværelse var man dertil udsat for en nødtvungen pause, hver gang der var foretaget et atom- eller brintbombeforsøg i øst eller vest. Ca. 10 dage efter en kernevåbeneksplosion i USA eller ca. 20 dage efter et tilsvarende forsøg i Sovjetunionen blev atmosfæren i den københavnske kælder så stærkt inficeret med radioaktivitet, at det umuliggjorde arbejdet en månedstid.

For overhovedet at kunne fortsætte har man af denne grund helt måttet ombygge det komplicerede rensningsanlæg, men alligevel er spørgsmålet om *renheden* (af andre grunde) stadig laboratoriets største problem. Blot en urenhed svarende til en tusindedel af prøven kan få resultatet til at ramme et halvt hundrede tusinde år ved siden af.

De ældste ting, man kan datere, er omkring 40.000 år. Det er måleteknikken, der rent praktisk sætter denne grænse, og ingeniør Tauber, som leder laboratoriet og har konstrueret størstedelen af udstyret, mener ikke, der er store udsigter til, at man når væsentlig længere tilbage end 40-50.000 år ved hjælp af kulstof 14.

Nogen revolutionerende ændring i opfattelsen af Danmarks forhistorie har K 14-metoden (endnu) ikke medført. Nogle stumper træ, om hvilke arkæologerne formodede, at de var ca. 10.800 år, aldersbestemtes f. eks. ved målingen til 10.890 år – hvilket i virkeligheden er en 100 pct.-overensstemmelse, da K 14-laboratoriet ikke opgiver sine resultater med en fejlmargen på mindre end ca. 100 år. Selvom arkæologernes hidtidige beregninger altså har vist sig yderst solide, ligger der dog naturligvis en stor værdi i K 14-metoden som ekstra garant, og når der er tale om fund, som ikke giver holdepunkter for andre metoder.

Den fejlmargen, K 14-laboratoriet må betinge sig, sætter imidlertid en grænse for, hvor *nye* ting, det kan betale sig at aldersbestemme ad denne vej. Der er jo ikke meget ved at få at vide, at en genstand er f. eks. 150 år, hvis det tilføjes, at fejlmuligheden er 100 år til begge sider, hvorimod denne margin sjældent er af større betydning, når der er tale om fund af en alder på 2000 år eller mere.

Man er således i præcision langt fra konkurrencedygtig med den vicekansler ved Cambridge-universitetet, som for 300 år siden beregnede, at Adams skabelse foregik fredag den 17. september år 4004 for Kr. – kl. 9 om formiddagen. Til gengæld er det ligesom K 14 er væsentlig mere pålidelig.

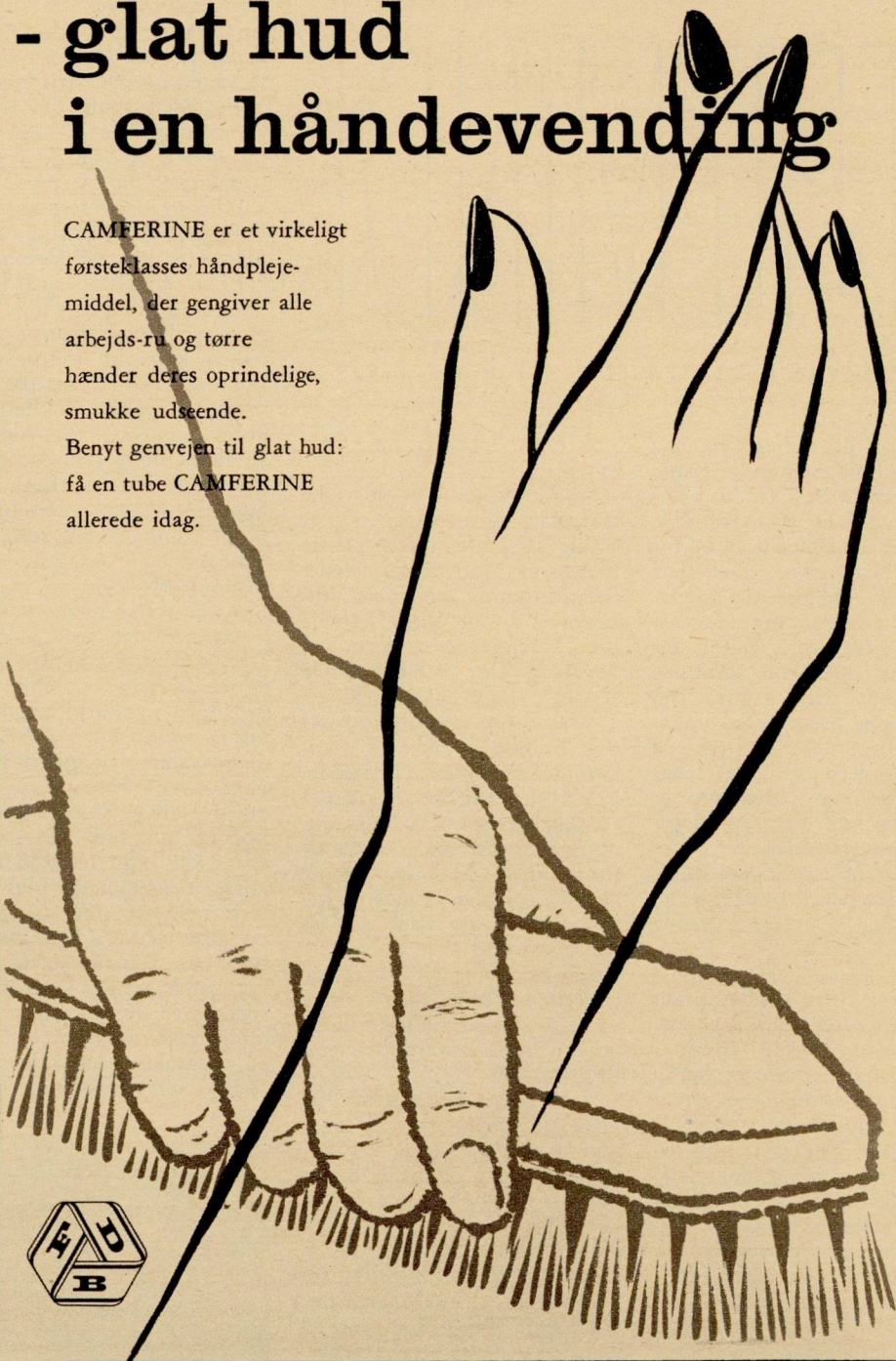
- glat hud i en håndevending

CAMFERINE er et virkeligt

førsteklasses håndpleje-
middel, der gengiver alle
arbejds-ru og tørre
hænder deres oprindelige,
smukke udseende.

Benyt genvejen til glat hud:

få en tube CAMFERINE
allerede idag.

- gå i Brugsen så får De dividende - ovenikøbet

KERTEMINDE

TEKST: STEEN CHRISTENSEN . FOTOS: EGON RASCH

HUN HED ikke *Amanda*, men hun var fra Kerteminde! (Mon der overhovedet findes forældre i den by, som tør lade en datter døbe med det i og for sig nydelige navn?) Det var i toget fra Odense til Kerteminde. Overfor mig sad den friske unge pige, uden for skinnede solen, og smilende landskaber strøg forbi. Det kan næppe have været smukkere eller mere idyllisk på H. C. Andersens tid, det landskab, tænkte jeg. Men hvor er humlehaverne? Og jeg spørger den unge pige om det.

— Der er vist ingen mere, der dyrker humle til eget brug, svarer hun. Det var i gamle dage...

Fynsk hjemmebrygget øl — jeg får en liflig erindring om det fra en cykletur, jeg som ung mand foretog rundt i Fyens land. En fin og syrlig smag havde det, en sund stimulans lå skjult i det. Jeg mindes også et glas *gammeløl*, en meget kraftig ølsort, der måtte nydes med måde. En nu afdød søn af maleren Johannes Larsen i Kerteminde forsøgte for nogle år siden en større fabrikation af rigtigt fynsk gammeløl. Han mente, det kunne vinde udbredelse over det ganske land, ja endog eksporteres. Jeg spørger den unge dame, om han har fået nogen efterfølger som gammelølbygger.

— Nej, der er vist heller ingen, der tænker på at starte sådan et bryggeri. Der kunne måske ellers godt trænges til lidt mere industri i Kerteminde.

— Byen er da ikke blottet for industri?

— Ih, nej, vi har da både en fiskekonservesfabrik og et jernstøberi og flere maskinfabrikker og et stort andelsmejeri og et frøeksportfirma og...

— De ved besked med hele byen?

— Kerteminde er jo ikke større, ler hun. For resten er vi stadig så glade for, at vi har fået asfalt på gaderne i stedet for den gamle, knudrede brolægning... de gamle kan da ikke komme sig af deres begejstring. Det er ellers nogle år siden begivenheden skete.

Men nu spørger jeg, om sådan en lille by ikke tit forekommer en ung pige lidt kedelig? Hun ser forbavset, næsten forskrækket på mig. Nej, sandelig nej, hun keder sig i alt fald aldrig. Man har jo sit arbejde, og der er megen selskabelighed, og dans er der også, om end ikke hver dag. Sandt at sige er der lidt længe mellem ballerne. Men mange unge kører ud til legestuer i omegnens kroer og forsamlingshuse.

— Nej, man behøver ikke at kede sig i Kerteminde, siger den unge pige og nikker bestemt. Og der er ingen steder i verden, jeg hellere ville bo...

Og da vi kører over jernbanebroen ved havnen, denne næsten ny og ret flotte stålbro, nikker hun igen. Og i hendes nik ligger vist et lille gran af stolthed over, at hendes gamle og gammeldags by også har en moderne bro at byde på...

Hun er borte, næsten inden jeg har taget afsked med hende. Men så kan jeg gå ud og snakke med „Amanda“, som vist både Kertemindeboerne og turisterne kalder den granitfigur af en fiskerpige, der står på den anden side af den almindelige færdselsbro ved landevejen til Odense...

En fiskerpige må nok siges at være et passende symbol for byen, den altid har hentet en væsentlig del af sin indtægt på søen. Det første indtryk af

byen er unægtelig også et stenk af gammel fiskerby — havnen med kutterne og strandvejens lange række af lave huse. Men handelsby har Kerteminde også været, og når man kommer ind i staden, finder man gamle købmandsgårde af den helt rigtige art, og man får levende fornemmelse af, at det var ved handel, byen tjente penge.

Et ualmindeligt fint eksempel af en gammel købmandsgård er den Muuske gård. Det er et stort kompleks med flere gårdspladser og mange male-riske pakhuse af bindingsværk. Bygningerne er vel et par hundrede år gamle. Sikkert har deres bygherre ikke først og fremmest haft skønheden for øje. Han har vel kun villet bygge praktisk — men i tiden lå en skønhedssans, som sjældent svigtede... Og nu er den Muuske gård lige til at putte ind i en rigtig hyggeroman.

Gennem det meste af et par århundreder er bønder fra omegnen kommet kørende herind med landbrugsprodukter og er vendt hjem med købmandsvarer. Ved ankomsten til gården blev hestene sat ind i en af gårdens store stalde, og konerne gik ind i en for det svage køn indrettet stue og fik kaffe, mens manden blev trakteret med en „rød“ snaps og en pipe tobak i den krostue, som altid fandtes i de store købmandsgårde. Meget liv har rørt sig på de toppede brosten mellem pakhuse og staldene, og det er ikke gået lydløst af.

Byen er ellers ikke rig på

gamle eller særprægede huse. Men hvem går ligegyldigt forbi toldkammerbygningen, der er så enkel og så rolig i sin arkitektur? Bygningen er undergået mange forandringer i tidens løb, den er oprindelig fra 1590, opført af en købmand Bager, der var søn af den sagnomspundne Oluf Bager, som fyrede med kanelbark i sin kamin, da han havde Frederik II på besøg og sluttelig, for at vise majestæten, at han havde råd til at bruge endnu dyrere brændsel, kastede en bunke gældsbeviser på ilden, gældsbeviser for store summer, som Kongen skyldte ham.

En hyggelig, gammel bindingsværksbygning er Farvergården, som nu er indrettet som museum. Et kik ind gennem porten viser et henrivende haveparti. Her i porten står for resten en pudsigt museums-genstand, som man næppe finder mage til andet sted i landet: en hjemmelavet cykel, en „væltepeter“ fra halvfemserne. Dens stel er primitivt smedet af massivt jern og dens hjul er af træ og forsynet med svære jernringe. Hvor mange knob i timen mon dens ejermand har kunnet skyde på den?

Kirken i Kerteminde er smuk, i gotisk stil fra slutningen af 1400-tallet. Og der er Det gamle apotek med en smuk empirefacade, og i Langgades lave og for øjet uendelige husrække finder man det nysseligste lille bindingsværkshus, som ejes af skipperligværerlauget, en institution, der er

Omkring granitpigen „Amanda“ ses glimt fra den lille fiskerby. Nederst til venstre besøger vi fiskernes stejle-plads, mens billedet til højre viser markedsboder ved kirken. Og herover er en fiskerbåd netop kommet ind.

mindst lige så interessant som huset.

Skipperligbærerlauget er oprettet i 1737 med det formål at understøtte skippere og båds mænd af staden Kerteminde. Dens første oldermænd var

en skipper Lars Muus, og det er vel ham, der har udarbejdet vedtægterne, hvoraf fremgår, at vigtigste opgave synes at være den, at bære afdøde laugsbrødre til graven. Men der er også tale om en lille, årlig pengeunderstøttelse til enker. Ved begravelserne skal båren efter vedtægterne bæres på unge kraftige fiskeres skuldre. Kisten skal være omsvøbt af dannebrog, og foran båren går bedemanden i lang sort sørgeklæde og med trekantet hat på hovedet. Men skipperligbærerlauget har også en mindre højtidelig side. Hvert år holdes „laugshus“, som generalforsamlingen kaldes, og den har nok sin alvorlige afdeling, hvor „laden“ med foreningens papirer lukkes op og beretning afgives, alt under streng gammelt ceremoni, men sidste afdeling former sig som et stort smørrebrødsgilde med påfølgende bal.

Mangen brav sømand er udgået fra Kerteminde, og i sejl-skibenes tid er nok en temmelig stor del af byens skippere og båds mænd blevet derude og har måttet undvære deres ligbærerlaugs ceremoniel ved deres henhærd. I den forbin-

delse kan det for resten fortælles, at byen mistede to og tyve af sine unge sømænd, da Iver Huitfeldts skib sprang i luften under slaget i Køge bugt 1710. Det var en hel katastrofe for den lille skipper- og fiskerstad.

Men der er også overgået Kerteminde andre store ulykker. I 1658-59 måtte byen døje svensk besættelse med tilhørende plyndringer. Så kom den danske flåde og fordrev svenskerne ved et voldsomt bombardement, der lagde det meste af byen øde. Havde det ikke været galt før, så blev det nu. Tidligere havde byen været velstående og i fremgang, men nu var den helt forarmet. Men det skulle blive værre endnu. Gennem århundreder havde Kerteminde tjent godt ved at være havneby og stabelplads for Odense. Men omkring 1680 opdagede man sejlløbet gennem Odense fjord, og så havde Fyens hovedstad ikke mere brug for Kerteminde.

Når byen ikke har ret mange gamle huse kan det nok føres tilbage til bombardementet og den langvarige forarmelse i 1700-tallet. Men se, hvilket smukt helhedspræg der er over flere af de gamle gader. Vi går ned ad Langegade, den uendelige, og blikket følger med stort behag de lave ensartede huses rækker. Det er også, som om en god borgermoral er afspejlet i denne ensartethed. Den ene bygherre har ikke villet overgå den anden. Noget ægte demokratisk.

Endeløs forekommer Lange-gade at være – som alt bemærket – men den fører fra byens midte til dens yderste nordlige yderkant, og fortsætter man ad den, kommer man ud til Svane-møllen og byens store søn og æresborger, maleren *Johannes Larsen*.

Ethvert barn i byen ved, hvem Johannes Larsen er og hvor han bor. Den gamle maler, han er nu over halvfems år, er sin bys stolthed og glanspunkt. Alle forstår hans kunst, der er så ligetil, og som udstråler naturglæde og intensiv oplevelse af fugle og hav og himmel og hvad levende den fynske dag ellers vil vise ham. Og han er født her i byen, hvor hans far var købmand. Og så er *La's*, som hans venner kalder ham, tilmed et ægte stykke mandfolk, en høj, senestærk skikkelse med et lunt og ærligt smil i øjnene. Han bor højt på Møllebakken, højt til vejrs, med vid udsigt over bæltet.

Og hans ejendom, der består af flere bygninger: beboelseshus, atelier og gæstehus, ligger kun få skridt fra den gamle vindmølle, som han også ejer og holder i drift. Sådan bør en kunstner bo, tænker man og smiler ved sig selv, ja, men Johannes Larsen har jo i mange år været en meget berømt og højt betalt maler . . .

Der er en lille historie om ham, fra den gyldne tid under den første verdenskrig, som man vist godt kan tillade sig at fortælle. Johannes Larsen havde som ung og ganske ukendt kunststuderende boet som logerende hos en dame i København. En dag havde han moret sig med at dekorere låget på hendes syaske med et fint lille landskabsbillede. Damen sagde høfligt tak, men viste ellers ikke billedet nogen interesse. Syaschen fik tilmed en meget skødesløs behandling. Men da Johannes Larsen var blevet berømt og opnåede formidable priser på kunstauktionerne, kom damen i tanker om syaschen med det lille landskabsbillede – en ægte Johannes Larsen, flere tusinde kroner værd! Hun fandt æsken frem, men nu så billedet ynkeligt ud. Men hun rejste fluks til Kerteminde og bad maleren venligst restaurere det ødelagte maleri. Han gav hende på sin rolige og venlige måde et bestemt nej, hun kunne jo have passet på billedet. Men når det ingen værdi havde for hende, da han var ung og ukendt, så . . .

Uden for porten træffer jeg digteren Otto Gelsted, som for mange år siden var huslærer hos Johannes Larsen. Og mens den gamle mester hviler, går vi en tur ned ad

Langegade. Det er en lørdag eftermiddag, og søndagsstilheden har allerede listet sig ind over byen. Man kan høre sine egne fodtrin og ikke en sjæl er at se. Her må man vist kunne opleve en gammeldags søndagsfred mere intensiv end noget andet sted i Danmark – ja, ja, nu kom der alligevel en knallert . . .

Men digteren fortæller mig om La's, fri-luftsmanden, jægeren og den fine fuglekender, der for resten godt kunne være professor i ornitologi . . . og om de festlige dage, da han og hans nu afdøde hustru Alhed førte stort hus og alverden strømmede til deres dør og fyldte deres stuer. Festligt, men stiltfærdigt, roligt var livet hos Johannes Larsen.

Hans nærmeste venner var digteren Johannes V. Jensen og maleren Fritz Syberg. – Og nu skal De høre, hvordan venskabet mellem de to kunstnere og forfatteren blev indledet: La's og Syberg der var venner i forvejen havde tilfældigt læst Johs. V.s digt *Frokosten*, de var unge, og de blev begejstrede og gik straks til digteren og takkede ham for den glæde, digtet havde voldt dem – og dermed var der sluttet et livsvarigt venskab . . .

– Så meget kan der komme ud af et digt. Og så skal De også høre, hvad Alhed fortalte mig om sit første møde med La's. Det var på et bal. Hun havde fået skrækkeligt ondt i den ene fod og tænkte på at gå hjem, men da La's pludselig inklinerede for hende, bed hun smerten i sig. Hun ville danse med ham . . . det blev til mange danse den aften . . . og siden til et lykkeligt ægteskab.

Til alle der står eller går meget

FOX Slidmand herresko
har kraftigt box overlæder,
ekstra modstandsdygtigt foer
– og slidstyrke i hver eneste fiber.

Sort og brun
med
Greyhound-
Army sål

58⁵⁰

fås i FOX-Magasinerne, Stilman og ANVA

ORKESTRET

I LØBET AF FORÅRET

kommer den stereofoniske lydgen-
givelse til Danmark for alvor. Stats-
radiofonien har planer om forsøgs-
udsendelser.

FORESTIL Dem, at De har plads nok i Deres hjem til at afse en hel stue udelukkende til at høre musik i. Forestil Dem videre, at De har opstillet to store højtaltersystemer langs den ene væg. De kommer ind i stuen med en tommestok, udmåler visse afstande og vinkler fra de to højtalters og trækker en lænestol hen til det sted, De har fundet ved tommestokkens hjælp. De sætter Dem, tænder for radioen, og føler Dem derefter bogstavelig talt siddende midt blandt Bostonfilharmonikerne i fuld gang med ouverturen til *Tryllefløjten* . . .

Sådan sælger man i dag stereofonisk lyd i Amerika. Reklamens hovedvægt er lagt på, at „orkestret sidder i Deres egen stue“! Og at reklamen må være rigtigt tilrettelagt synes bevist gennem salget af stereofoniske grammo-fonplader, lydbånd, forstærkere og højtalters. For almindelige mennesker er overgangen fra almindelig radiolytning til stereofoni en temmelig dyr spøg, og selv om stereofoni efterhånden er temmelig gammel i gårde i USA, er diskussionen for eller imod den nye lydgen-givelse langt fra sluttet. Samme diskussion vil uden tvivl komme i gang i Danmark i løbet af foråret, når stereofonien for alvor rykker ind på livet af os.

Stereofoni er en ny ting, og da opbygningen af et stereofonisk anlæg koster mange penge, kan der være al mulig grund til at analysere, hvad stereofoni er, og hvad den kan byde musikalskere.

Den stereofoniske lydgen-givelse bygger på den kendsgerning, at mennesket fra naturens hånd er udrustet med to ører. Hvert af dem er yderst fintmærkende lydoptagelsesskærmer, og de arbejder så præcist sammen, at en lyd opfanges som et hele.

Hvis man betragter problemet nøjere, vil det imidlertid vise sig, at lyden ikke opfanges lige stærkt af begge ører, hvilket kommer bedre til udtryk, hvis man lytter til f. eks. en koncert. Sidder man i koncertsalen med orkestret på tribunen midt for, vil man opfange lydene fra instrumenter til venstre for midten gennem det venstre øre, og instrumenterne til højre opfanges af det højre øre. Ørerne arbejder derefter sammen, og vore hørenerver op-fanger lydbilledet som et hele. Men vi har stadig en klar fornemmelse af, at f. eks. stryger-gruppen sidder til venstre, mens f. eks. trommerne er placeret til højre.

Hvis koncerten transmitteres af radioen, eller vi har den på plade, som afspilles gennem en højtaler, vil rumvirkningen tildels forsvinde, fordi vi fornemmer samtlige lyde som kommende ud fra højtalteren – og kun derfra. Dette er det almindeligste lydgen-givelsesprin-cip, som stereofonien søger at sætte sig udover.

Hovedhjælpemidlet er nutidens meget fint-følede mikrofoner. Mens man populært sagt hidtil har transmitteret gennem een mikrofon,

i Deres stue

HVAD ER STEREOFONI?

Vil den nye gengivelsesmetode betyde, at hidtidige radioer, grammofoonplader og pladespillere må kasseres?

må man ved stereofoni anvende mindst to mikrofoner – eller flere, men i så fald koblet sammen på to af hinanden helt uafhængige mikrofonkredsløb.

Hver af de to mikrofoner stilles op som om de var henholdsvis lytterens venstre og højre øre – altså ene mikrofon til venstre og en til højre for orkestret. Det siger sig selv, at disse mikrofoner opfanger orkestrets præstationer helt forskelligt. Instrumenterne til venstre vil naturligvis lyde kraftigere i den venstre mikrofon – og omvendt.

Signalerne fra de to mikrofoner sendes nu som vist på tegningen til en stereofonisk båndoptager, men de går vel at mærke ad hver sin ledning, og på det magnetiske bånd lagres signalerne fra mikrofonerne således, at den ene mikrofon føder venstre side af båndet, den anden højre. Hvis der i stedet for bånd er tale om en grammofoonindspilning, er princippet det samme, idet signalerne fra venstre mikrofon oplagres i den ene side af mikrorillen, fra højre mikrofon i den anden.

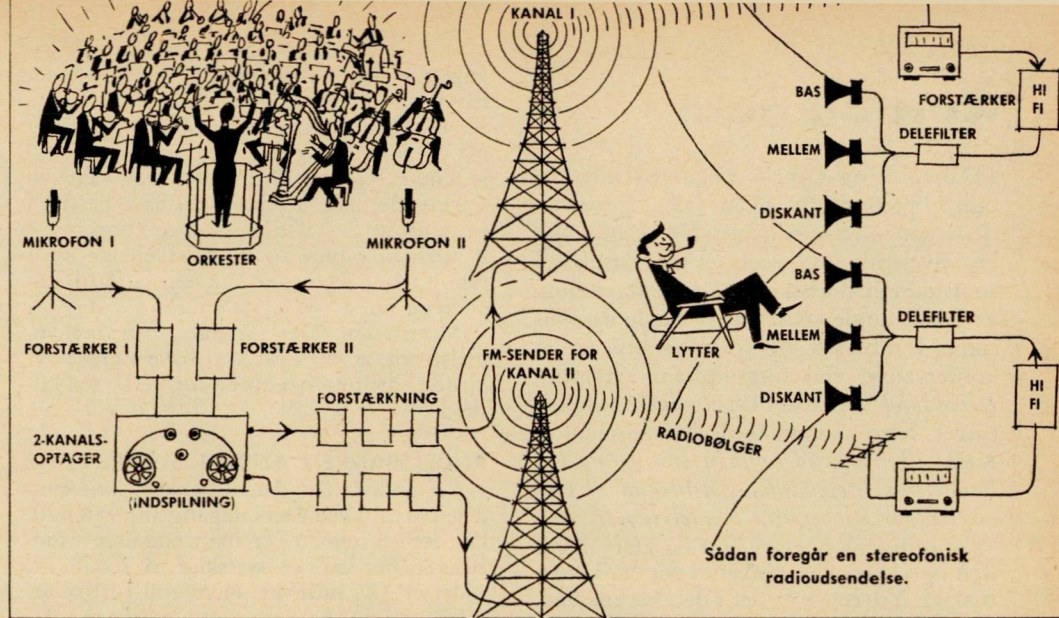
Når koncerten skal udsendes til lytterne, er processen stort set den samme – blot i omvendt orden. Stereofoni sendes i FM-båndet, hvor signalerne næsten er urørlige af de støjkluder, der kan forstyrre radioudsendelser på de øvrige bølgeområder.

For at opfange stereolyden må man have to radiomodtagere til FM-modtagning, eller i hvert fald to almindelige modtagere med FM-forsats.

Den ene modtager indstilles til at opfange kanal 1, der altså vil sende f. eks. den venstre mikrofoners signaler, mens det andet apparat indstilles på kanal 2. Lyden fra hver af de to modtagere tilføres nu hver sin såkaldte high fidelity forstærker (beregnet på korrekt musikgengivelse). Herfra sendes signalet gennem et delefilter, der deler tonerne: alle dybe toner går fortrinsvis til bashøjtaleren, mellemtonerne går til deres specielle højtaler, og højttonerne til diskant-højtaleren.

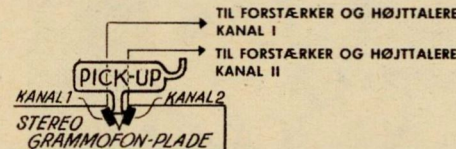
Hver af de to kanaler kræver eget højtaler-system, og de skal være nogenlunde ens og placeret i samme afstand fra lytteren. Når det er sket, er man klar til at lytte ...

Men så er det endda sådan, at den helt rigtige stereofonvirkning kun opnås der, hvor virkningen fra de to højtalerkabinetter skærer hinanden fordelagtigst. Men så er det også, som om man sad lige foran orkestret. Strygerne i orkestret hører man fra

venstre højtaler og de opfanges mest af det venstre øre – hvis lytteren da ikke sidder med ryggen til højtalerne – og trommerne kommer fra den højre.

Sådan er det med radio. Hvis der nu er tale om en stereofonisk grammofoonplade,

Stereo-grammofoonplader har i hver rille optegnet lyden til hvert af de to højtalersystemer.

kræves en særlig pick-up, som opfanger begge sider af lydrillen og dermed de to forskellige signaler. Disse føres så over to forskellige forstærkere til to højtalere. Tilsvarende sker det med båndoptageren til hjemmebrug.

Det er ikke usandsynligt, at Statsradiofonien i løbet af foråret eller sommeren forsøger stereofonisk radioudsendelse. De vil komme til at foregå nogenlunde som vist på den store tegning. Den ene mikrofon-gruppe vil i så fald sende over program 1 på FM, mens den anden vil anvende den tilsvarende FM-2 sender. Når radioen er klar til at prøve systemet, er det naturligvis forudsætningen, at lytterne rykker sammen i hinandens stuer med to radioapparater, det ene indstillet på FM-1, det andet på FM-2.

Stereofonien siges at være grammofoon-selskabernes svar på fjernsynets fremmarch. Grammofoon-selskaberne slår da også på stor-

tromme for de første stereounderspilninger, der væsentligst omfatter store orkesterværker med monumental klangvirkning (Tschai-kowskys 1812 ouverture f. eks.). Men båndindustrien følger lige efter, og det ser ud til en kamp mellem pladespiller og båndoptager. Den dag er nemlig ikke fjern, hvor man i radioforretninger kan købe

bånd, der er stereofonisk indspillet. Og hvis stereofoniske radioudsendelser til sin tid bliver en virkelig realitet, så har man til den tid også båndoptagere, der kan optage lyden i to forskellige kanaler.

På markedet i Danmark findes allerede stereofoniske grammofoonplader – omend kun et fåtal. Der findes også pladespillere med stereohoveder, og der findes forstærkere, som er så snildt indrettet, at man kan forstærke begge lydkanaler separat i samme forstærker og samtidig kontrollere, at balancen mellem kanalerne er i orden. Desuden sælger en norsk og en tysk fabrik stereofoniske båndafspilningsapparater herhjemme, og man kan vente, at en dansk fabrik, der i øjeblikket koncentrerer sin produktion på det amerikanske marked, vil producere med det danske publikum for øje.

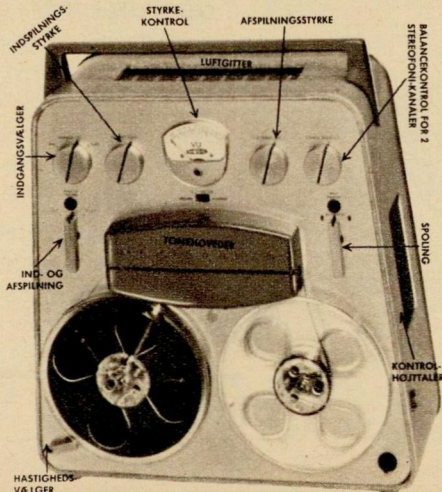
Disse meget fine og særdeles udviklede apparater kan takke en række tekniske nyheder for deres fremkomst samt for, at de ikke er blevet så kæmpestore, at menigmand ikke kan anvende dem. Først og fremmest er der *transistoren*, som på afgørende punkter har erstattet det følsomme og betydeligt større radorør. Dernæst er der fremkomsten af de såkaldte *trykte kredsløb*, hvor man på en isolerende plade trykt som en kliche, i løbet af få minutter kan montere en komplet forstærker. Disse kredsløb fylder ingenting, hvad der er af betydning, når man i en båndoptager skal placere to helt separate afspilningskanaler med tilhørende forstærkere.

Og hvad er så egentlig det hele værd?

Der har været ganske enkelte demonstrationer af den stereofoniske lyd-gengivelse herhjemme. Fagfolk er enige om, at det er noget nyt. Men virkningen består væsentligt i, at der kommer en lyd ud af den ene højtaler og en anden lyd af den anden.

Den rigtige rumvirkning er meget svær at opnå, fordi det kræver en gennemført ensretning af alle apparater. Og så er der endelig det tilbage, at denne virkning i bedste fald kun opnås et eneste sted i stuen – og her er kun plads til en lænestol.

Stereofoni er altså ikke alene en kostbar nyanskaffelse, det er også en temmelig egoistisk hobby, når kun eet familiemedlem med disse økonomiske ofre opnår at sidde midt mellem Bostons berømte filharmonikere ...

Stereofonisk båndoptager

Kort og godt

FDB, HB og Det kooperative fællesforbund oprettede for få år siden Hovedstadens kooperative handelsskole. Den er nu en selvejende institution og får statstilskud som andre handelsskoler. Denne ligestilling er faldet nogle konservative blade og politikere for brystet, og forleden stillede det konservative folketingsmedlem, rådmand *Knud Nielsen*, Frederiksberg derfor i folketinget dette spørgsmål til handelsminister *Kjeld Philip*: Med hvilken motivering har handelsministeren ydet statstilskud til Hovedstadens kooperative handelsskole?

Ministerens svar var kort og klart: Fordi den opfylder alle betingelser for at få statstilskud. Ydermere er det i den betænkning, på hvilken loven bygger, udtrykkeligt fastslået, at en kooperativ handelsskole skal ligestilles med andre...

Knud Nielsen hæftede sig især ved, at

kun 3 af handelsskolerådets 9 medlemmer havde anbefalet statstilskudet.

Ja, svarede handelsministeren, men det må tilføjes, at *ingen* stemte imod...

Knud Nielsen: En skole skal være en selvejende institution og skal have bestået i to år for at få statstilskud. Den kooperative handelsskole blev først en selvejende institution i fjor. Hvordan kan den så få tilskud allerede nu?

Ministeren: Der findes ingen bestemmelse om, at en skole skal have været selvejende institution i to år for at få statstilskud.

✱

ANDELSBANKEN ENDNU STØRRE. 1958 var et godt år for Andelsbanken, hvis samlede balance ved årets udgang var 958 mill. kr., det vil sige 25 pct. mere end året forud. Banken har haft et overskud på 7 mill. kr. – det er 1¼ mill. kr. mere end forrige år.

✱

BRUGSFORENINGS-JUBILÆER: 50 år: Bjergager brugsforening, den 2. marts og „Sirius“ Bildsø brugsforening, den 9. marts.

HUSHOLDNINGSRÅDET I NY SKIKKELSE

FAMILIEN Danmarks hjemmeliv er en vældig virksomhed. Men fungerer den nu helt, som den skal? Er det i alle tilfælde de rigtige ting, vi putter i maden, bruger vi altid de mest formålstjenlige redskaber, køber vi og behandler vi f. eks. beklædningsvarerne rigtigt?

Jo flere forskellige varer, vort moderne landbrug og industri sender ud til forbrugere, des mer nødvendigt bliver det at få svar på sådanne spørgsmål.

Vi har i snart en menneskealder haft *Statens husholdningsråd*, som under beskudne forhold har udført mange nyttige ting til gavn for husmødrene. Men rådets organisation svarer ikke længere til de så stærkt udviklede arbejdsopgaver – og i hvert fald skal loven om husholdningsrådet laves om endnu i denne folketingssamling.

Hvis det går hermed, som et særligt udvalg nu har foreslået, så vil husholdningsrådet – samtidig med at det bliver en regulær statsinstitution under indenrigsministeriet – få navneforandring til *Hjemmenes forskningsinstitut*. Og det vil i endnu højere grad end hidtil blive i stand til at yde husmødrene hjælp, fordi der skal lægges yderligere vægt på forsøgsvirksomheden. Man

Stafet

er til at
slide på!

Super Stafet med 3 måneders slidgaranti, højhælførstærket og med uldfoerindlæg gennem hele strømpen.
Størr. 5 6.25
Stafet strømpe af uld og nylon – højhælførstærket.
Størr. 5 5.95

Stafet spun perlon med 3 måneders slidgaranti. Højhælførstærket.
Størr. 5 4.85

– en kvalitetsvare fra

TV garn
– en shetlandstype – det helt nye, bløde og luftige garn til sports- og modestrik.

HJERTECREPE det bedste garn af alle garner, særdeles velegnet til næsten alle formål, både til voksne og børn.

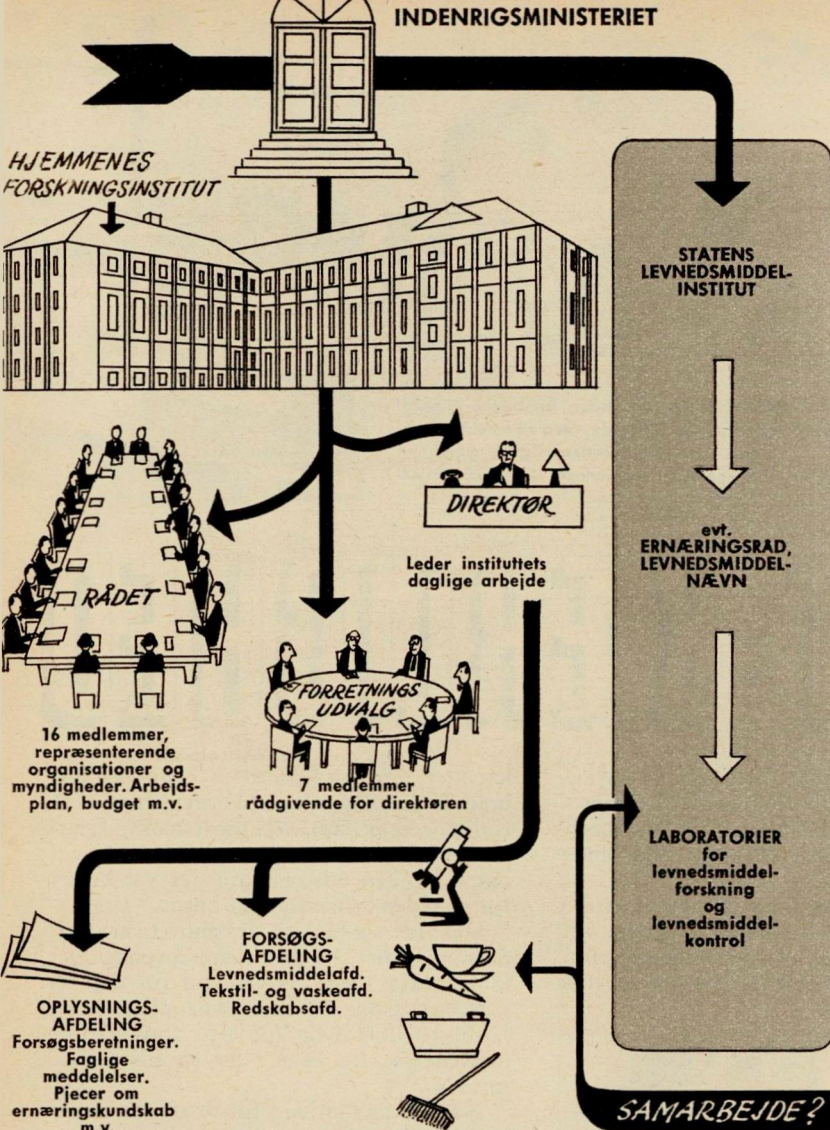
GOBELIN P et blødt, men stærkt garn, særlig egnet til sweaters.

HOLIDAY et norsk jentegarn, særlig godt til vintersportsbeklædning.

SWEATERGARN meget slidstærkt og samtidig billigt, særlig anvendelig til svær vinterbeklædning.

I Brugsen kan De endvidere få:

PRINSESSEGARN til lækre damejumper og det lette bløde **BABYGARN** i yndige pastelfarver.

Sådan foreslås det, at Statens Husholdningsråd omorganiseres. Til højre på den grå bund er levnedsmiddelinstitutets foreslåede organisation indtegnet.

skal altså endnu et skridt videre end det, der blev taget, da husholdningsrådet i 1956 fik sin store nybygning med de stærkt forbedrede laboratoriemuligheder.

Nu skal der altså lægges endnu mere vægt på forskningen, ja, man kan næsten se det af navneforandringen alene! Det er også udvalgets mening, at instituttet fremtidig bør varetage videre forbrugerinteresser end de rent husholdningsfaglige. Og selv om der vel ikke skal ske nogen væsentlig udvidelse af de hidtidige opgaver, så er det dog meningen herefter at se bredere på tingene, mere ud fra et samfundsøkonomisk synspunkt. Forsøgsvirksomheden skal fremtidig tage direkte sigte på at fremkalde en bedre varekvalitet.

Men der er – eller kommer – jo andre institutioner, som skal trække på samme hammel. Man har f. eks. planer om et statsligt levnedsmiddelinstitut, hvis laboratorier på betryggende måde kan fastslå, om de kemikalier, der anvendes eller ønskes anvendt i levnedsmiddelproduktionen, kan have skadelige virkninger på organismen. Et sådant institut skal imidlertid ikke blot øve en sådan kontrol, men skal også beskæftige sig med levnedsmiddelforskning; det skal altså virke til, at vore fødevarer både indeholder alt det, der efter videnskabelig opfattelse er påkrævet for den menneskelige organisme, og at de ikke indeholder stoffer af

nogen art, der virker skadeligt.

Lovforslag herom er nu fremsat to gange i folkettingen. Man kan spørge, om ikke et sådant institut ville få mange arbejdsopgaver fælles med Hjemmenes forskningsinstitut. Det er også givet, at de to institutioner må kunne samarbejde snævert på adskillige områder. Men selvfølgelig bliver levnedsmiddelinstitutets arbejde mere videnskabeligt, medens forskningsinstitutet mere må lægge an på den enkelte praktiske husholdning – og til lige har store opgaver at løse på andre områder.

Blandt andet må Hjemmenes forskningsinstitut fortsætte husholdningsrådets arbejde med at bringe oplysning om de indhøstede forsøgsresultater ud til forbrugernes kundskab. – Det nævnte udvalg foreslår at bibeholde rådets „Faglige Meddelelser“, der skal komme som dobbeltnummer 6 gange om året; heri skal dels bringes instituttets egne forsøgsrapporter, dels andre danske og udenlandske forsøgsresultater af særlig interesse. Desuden tænker man på pjecer om ernæringskundskab, husligt arbejde, hjemmets økonomi o. s. v. Udvalget foreslår, at den direkte oplysning over for husmødrene, der har beslægtet en meget stor del af husholdningsrådets tid og arbejde, afvikles.

Men ser, at der – hvis disse planer følges – forestår en betydelig omlægning. Dette gælder også selve organisationen. Som nævnt skulle Hjemmenes forskningsinstitut være en statsinstitution, ledet af en direktør under indenrigsministeriet. Ministeriet nedsætter også et råd, der skal træffe beslutninger om de store linier, budget o. s. v., og i dette råd bliver forskellige ministerier samt ti forbruger-, husmoder- og kvindeorganisationer repræsenteret. Til støtte for direktøren nedsættes også et forretningsudvalg, med 3 ministerielt udnævnte medlemmer og 4 medlemmer, som er valgt af rådet – repræsenterende landbefolkning, bybefolkning, de pædagogiske interesser og forbrugerrådet.

Forskningsinstitutet bliver herved mere effektivt end husholdningsrådet, men tillige bredere anlagt, fordi nu også Danske husmødres forbrugerråd, Dansk kvindesamfund og De kooperative husmoderforeninger knyttes til det.

Sy selv

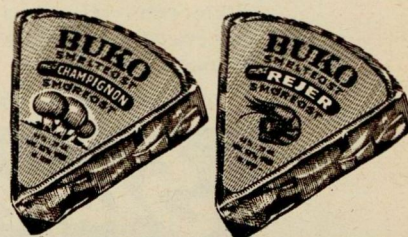
efter

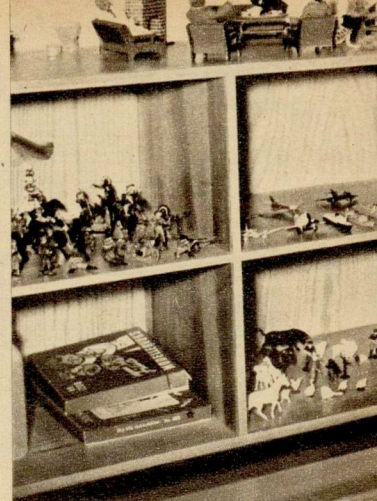
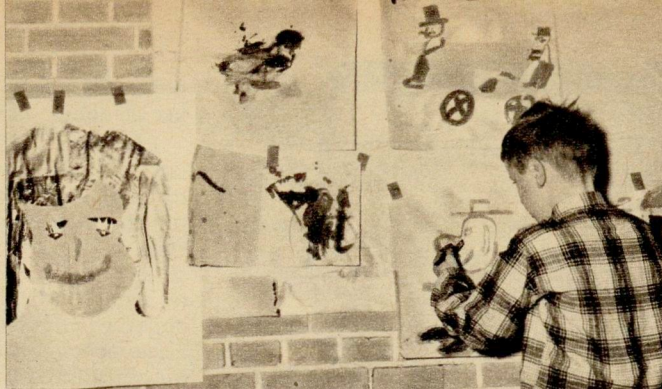
Af nr. 3358 kan der fremstilles 3 forskellige modeller. Størrelse 8, 10 og 12 år.

Fås i BRUGSEN
STILMAN - NORITA OG ANVA

Ta' BUKO til bords...

*Besøg på Jyllands første
hospital for sindslidende børn*

Til venstre ses nogle af hospitalets sengeafdelinger. De ligger forskudt for hinanden og er til den modsatte side forbundet med rummelige lege-
stuer. Herover fordyber en dreng sig i malekunsten. Og jo mere han
for dyber sig, desto mere af hans egentlige jeg kommer der frem. Hvilket
just også er meningen.

FREMFOR ALT: KÆRLIGHED

DER SIDDER en mand i en blå kittel ved et lavt, rundt bord. På hver side af ham sidder et par 10–12 års drenge. De spiller kort alle tre; tavse og opslugt af spillet. Kun den ene dreng løfter kort blikket, og det siger tydeligt noget i retning af, at uvekkommendes nærværelse hverken er påkrævet eller ønsket. Og så fortsætter spillet.

Manden i kitlen er fritidshjems lærer, og

hans to medspillere er patienter på Psykiatrisk Børnehospital i Risskov ved Århus – Danmarks første hospital udenfor København til behandling af børn med sindslidelser.

I en årrække har den børnepsykiatriske klinik i Århus kun kunnet foretage ambulante behandling af sindslidende børn. Denne behandling har haft en vis søgende

karakter, dels fordi børnepsykiatrien i forhold til den almindelige lægeviden er af så forholdsvis ny dato, dels fordi man ved starten kun havde meget vage formodninger om, i hvilken udstrækning der var behov for en sådan behandling af børn.

Det viste sig hurtigt, at behovet var stort. Så stort, at det slet ikke kunne overses. Der kom hurtigt flere års ventetid for de små patienter, skønt man kun behandlede de alvorligste tilfælde og kun efter forudgående henvendelse fra læge eller en tilsvarende instans.

Når Århus som den første af provinsens byer har fået et selvstændigt psykiatrisk børnehospital, betegner det en meget betydningsfuld udvikling, der vil blive fulgt op med tilsvarende hospitaler i Ålborg, Odense og Glostrup – alle drevet af staten.

Kommer man som besøgende på Psykiatrisk Børnehospital i Århus, slår det straks en, at dette i velgørende ringe grad ligner et hospital. Komplekset består af en række lave bygninger, placeret smukt i udkanten af en skov med god tumleplads for børnene, og snarere ligner det et feriehjem. Det har kostet ca. 3,5 mill. kr., har sengeplads til 40 børn, mens 15 børn fra den nærmeste omegn kun er på hospitalet om dagen. Endelig behandles et større antal børn – cirka 500 om året – ambulant.

Børn, mange børn endda, med dårlige nerver! Er det udtryk for vor tids rastløshed og utryghed? Er det betalingen for vor høje tekniske udvikling og vor neurotiske civilisation?

– Der er utvivlsomt en sammenhæng, men det er dog ikke udelukkende et tidens tegn, siger assisterende overlæge fru Birte Høeg Brast, der viser Samvirke rundt på hospitalet. Vi er først i dag ved at komme til klarhed over omfanget af nerve- og sindslidelser hos børn; det har vi ikke tidligere kendt, men vi ved, at symptomer på psykiske lidelser også fandtes i gamle dage. Førhen var man imidlertid tilbøjelig til blot at betragte børnene som „sære“ eller uar-

kvalitet og slidstyrke

for meget mere
end prisen!

STAFET rib af dobbeltvævet superkæmmet bomuld slutter behageligt til kroppen – selv under de kraftigste bevægelser. Det er kogeægte og krympefrit.

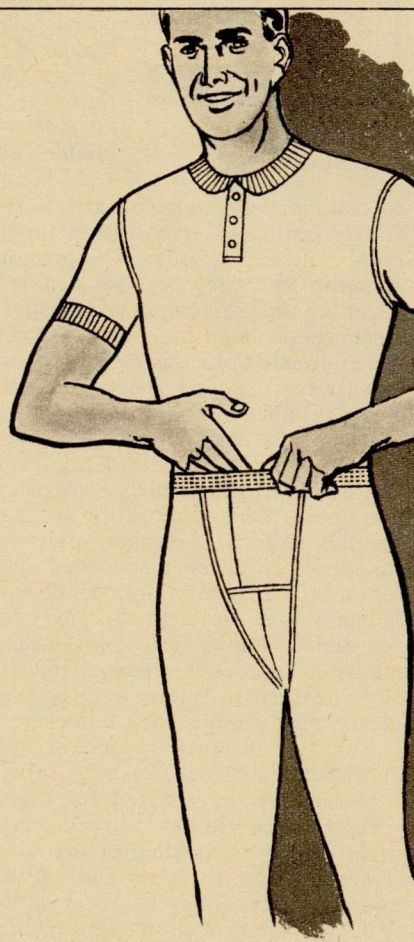
3 størrelser: lille, mellem, stor

Undertøje med
rund hals og knap-
per – mellemstør-
relse..... 13.85

Benklæder m. lan-
ge ben og garanti
for elastikken –
mellemstr. 14.45

en kvalitetsvare fra

En reol med legetøj! Meningen med den er, at et iagttaget barn frit kan vælge, og ved sit valg og i sin leg vil det røbe mange af sine vanskeligheder. Herunder er en dreng travlt optaget af at snedkerere.

tige. Først i vor tid er man begyndt at forstå, at de forskellige former for unormal opførsel hos et barn er sygdomstegn, signaler om at barnet trænger til hjælp.

Om de børn, der behandles på hospitalet, fortæller overlægen, at de alle er henvist fra enten læge, skolepsykolog, taleinstitut eller en lignende institution, idet hospitalets små patienter kan deles i flere kategorier: de egentlige sindssyge, børn med hjerneskader og dem – de fleste – med dårlige nerver.

Hvad er det, der giver børn dårlige ner-

ver? Det kan måske være på sin plads at fremhæve, at dårlige nerver er en sygdom som enhver anden. Eller som fru Høeg Brask siger:

– Vi har alle vanskeligheder, og grænsen mellem alle os, der synes, at vore nerver er i orden, og dem der har neurotiske vanskeligheder, er flydende.

Det er aldrig, fortsætter fru Høeg Brask, en enkelt ting, der giver børn dårlige nerver, men altid flere sammenfaldende forhold. Disse forhold er det hospitalets opgave at finde frem til, om barnet skal hjælpes. Det er vanskeligt, og det opnås ikke uden forældrenes medvirken – så meget mere, som det næsten altid er sådan, at det ikke er det enkelte barn, men hele familien der skal behandles!

Det vil sige, at sideløbende med at vi på hospitalet – eller ambulans – behandler barnet, prøver vi på i det hjemlige miljø at fjerne de årsager, der har været med til at fremkalde barnets sygdom.

Børns miljøvanskeligheder og adfærdsforstyrrelser kan give sig mange udslag, og det kan være meget vanskeligt at finde frem til årsagerne. I første række gælder det om at få barnets forhold til de voksne ændret, så det oplever de voksne på en trykkelig måde. Derfor har børnene her på hospitalet ret frie tøjler – men naturligvis er der grænser for, hvad de må og ikke må. Det er nemlig slet ikke gavnligt for børnene, at der ikke er grænser. Så bliver de utrygge. Det, der har snæret dem, er slet ikke grænser, men *urimelige* grænser.

Når det tager lang tid at finde ud af, hvad der bor i et barnesind, er det også, fordi barnet ofte stiller sig an. Efter nogle dage, måske nogle uger går polituren af, og vi kan så se, hvad der er bag facaden.

– Når De så ser bag facaden, kan De da helbrede?

– Vi gør os ingen illusioner om at kunne kurere alle med miljøskade eller neuroser, og vi er forberedt på store skuffelser. De første efterundersøgelser her i landet af udskrevne patienter ser imidlertid ret lovende ud, og iøvrigt kan man vel sige, at *blot vi redder nogle af de børn, der er i farezonen fra at blive psykisk og socialt invalideret som voksen, er vort arbejde berettiget.*

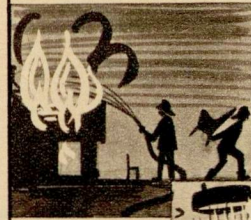
– De nævnte hjemmets rolle for barnets sygdom og helbredelse. Er det sådan, at de neurotiske lidelser hos børn følger bestemte sociale linier?

– Det har ikke noget at gøre med, om et hjem er fattigt eller rigt. Vore patienter kommer fra alle miljøer. Noget, der er fælles for mange børn, er, at barnet ikke føler sig elsket – selvom det måske er det. De voksne har været for opslugt af deres egne bekymringer. Mange har glemt, hvor svært det er at være barn. Barnet må tumle med sine sorger eller sin angst alene – og bliver „vanskeligt“, når presset er for stort.

Det, barnet savner, er noget så enkelt, men alligevel almægtigt som kærlighed. Det at føle sig elsket er for os mennesker og i særdeleshed for børnene simpelt, hvad vand og gødning er for planterne: det, der får os til at trives og blomstre!

MLU HUSSTANDSFORSIKRING

sikrer både familiemedlemmer og fastboende huslig medhjælp ved

◀ **BRAND OG LYN-NEDSLAG** – herunder også evt. flytteudgifter og andre merudgifter

EKSPLOSIONER af f. eks. trykkoger, oliefyv osv.

◀ **TYVERI** – både indbrud og simpelt tyveri

◀ **CYKELTYVERI** – også uden for forsikringsstedet

VANDSKADE, STORMSKADE m. v.

◀ **PRIVAT-ANSVAR**

– dækker også på rejse og under ophold uden for hjemmet

Vester Farimagsgade 19, København V. Telefon Minerva 350

DIT ANSIGTS SVED...

Øverst: En gruppe kolonister fra den halvmilitære grænse-kibbutz Nehusha. Som en fæstning ligger den omgivet af et bælte af pigtråd, lyskasteranlæg og faste forsvarsstillinger til beskyttelse mod angreb fra Jordan. Kolonisterne stammer fra Holland, Aden, Ungarn, Marokko og USA og aftjener deres værnepligt på denne udsatte post. Til højre: En gængs situation i det israelske koloniliv: En studiekreds i arbejde i det grønne.

I denne og en efterfølgende artikel beskriver redaktør Eggert Nielsen den i alle henseender overraskende samfundsdannelse i Israel - så helt anderledes opbygget end alt andet i verden.

HVIS MAN skal danne sig et billede af Israel af i dag, må det blive noget i retning af en radioaktiv isotop - en af de atomare kraftkilder, der aldrig er i ro, men udstråler energi i bygeform, og i hvis indre partikler roterer hastigt rundt mellem hverandre, forbinder sig til stadig nye former og omdanner dødt til levende og masse til kraft.

Intet sted i verden oplever man en samfundsdannelse så rig på kontraster og sammensat af så mange ulige størrelser, men alligevel behersket af en lovbundet systematik og dynamik, som leder anstrengelserne i samme retning: Frem mod et samfund, som kan hvile i sig selv og sikre sig en uafhængig tilværelse i verdenssamfundet.

På forhånd har begrebet Israel taget form i strid med alle forestillinger om, hvad der kan lade sig gøre. Geografisk er det et rent misfoster: Hvepsetalje på midten, en bjergknode (Galilæa) mod nord og en stor død hale (Negev-ørkenen) i syd. (Se silhouetten af landets omrids på omløbssiden). Af alt dette er egentlig kun det smalle midterstykke (Saron og Jesreel-sletten) velegnet land-

brugsjord, men ikke bredere (10-20 km), end at en kile fra Jordan kan klippe strimlen over på ingen tid, hvis Israels folk ikke er på vagt dag og nat. De nordgalilæiske bjerge er et barskt, stærkt eroderet og ugæstfrit højland, som meget modstræbende lader sig kultivere, fyldt med myriader af klippeblokke og sten, der majsommeligt må fjernes, før jordbehandling kan finde sted. Og Negev i syd er foreløbig den rene ørken, trøstesløse vidder uden vand og vegetation, i udstrækning på størrelse med hele det øvrige land.

Og dog! sammenlignet med, hvordan alt dette så ud for 25 år siden, da selv den gode jord langs kyststrimlen var udpint og misrøgtet, er der sket mirakler. De frugtbare dele svulmer overdådigt, og hvor ingen drømte om at få noget til at gro, er skov og ager under opvækst.

Hvordan magter det israelske folk at skabe alt dette ud af ingenting, på samme tid som de arabiske fjender langs de bugede og

urimeligt lange grænser omslutter landet næsten i et kvælertag og nødvendiggør et allestedsnærværende militærapparat? Hvordan magter de med al naturens vrangvilje imod sig at skaffe vand til overrisling, hvor der ikke findes en dråbe, eller omvendt at forvandle sure malariasumpe ved Jordanfloden og Genezareth sø til yppige jordbrugsarealer? Hvordan magter de at tilfredsstille en investeringshunger ud over alle grænser med det minimum af kapital, som har stået til rådighed? Hvordan har man kunnet optage en flygtningestrøm på hundredtusinder af forkuede, uvidende besiddelsesløse jøder fra Mellemøstens, Arabiens og Nordafrikas underudviklede lande, når de i forvejen bosatte havde nok at gøre med at slås for eksistensen? Hvordan er det muligt at udrette alt dette på en gang?

En del af forklaringen er, at man kan udrette meget, når man er tvunget dertil, når liv eller død afhænger af, om det bliver gjort.

Livsviljen alene er dog ikke nok. Uden et rent mekanisk fungerende samfundssystem går det ikke. Ser man da nøjere efter, hvor denne mekanik består, opdager man til sin overraskelse noget, der minder om ren utopi i hvert fald en i vore øjne helt unormal samfundsdannelse.

Alt hvad der er præsteret af overraskelser i Israel fra de tidligste pionerår 50 år tilbage indtil vore dage, er bygget op på et koloni-

system, som ingen steder har sin lige. Når man ser byer skyde op i et eksplosionsagtigt tempo, er det direkte eller indirekte fremkaldt af koloniernes fremmarch. Det gælder f. eks. Beersheba i det nordlige Negev, Abrahams gamle by, som for få år siden blot var en ussel landsby, beboet af et par tusind beduiner, nu ved et trylleslag en hypermodern by på 40.000. Det gælder den helt nye by Kiryat Gat på filistrenes gamle jagtmarker i Lachis-området. Her eksisterede for fire år til bage knapt et hus i miles omkreds, nu boer alene i byen 6-7000. Af tilsvarende eksempler er der adskillige. Disse kometbyer tilblivelse skyldes fremfor alt den koloniseringsring, som i de sidste år er opstået i områderne omkring dem, nyvundet land, som krævede nye bycentre.

Selv i storbyer som Tel-Aviv og Haifa, der ikke bærer samme nybyggerpræg, men i de

dre nærmest svarer til sydeuropæiske storbyer, vil man ved nærmere studium opdage typiske afvigelser fra det normale. Alene at gmandskvarterer slet ikke eksisterer er overraskende. Israel er så hårdt kæmpende, at ingen har kunnet erobre sig nogen privilegeret stilling i kraft af fødsel eller andre personlige tributter. Private kapitalister er kun et fåtal i selve landet.

En overklasse findes altså ikke i Israel, næppe nok en mellemklasse, hvis man derved forstået et velsitueret borgerskab. Selvfølgelig er der som overalt en elite akademikere, administrative ledere, teknikere etc., som hæver sig op over mængden, men kun i kraft af ansvar og myndighed, ikke ved store indtægter eller flot levestandard eller andre tegn på klasse. Det er en ære at arbejde i en ledende stilling, men ingen guldgrube. Næppe ret længe er kommet til Israel for at søge lykken, medmindre der menes lykken ved at være med i dets kamp for liv og eksistens.

Det fortælles, at der meldte sig fem avnearbejdere, da der blev råbt på en læge i Haifas havn. Lad det være en overdrivelse – i kunne det dog være sandt, for man finder overalt i landet folk med kundskab, talent, overlegen intelligens og uddannelse arbejde på lige fod med de jævne ufraglærte arbejdere, ikke bange for at tage fat ved hvad som helst, selv om de sikkert kunne erobre sig en stor fremtid andre steder i verden.

Bevæggrundene er forskellige. Mange søger ly, fordi de blev forfulgt andet sted, andre fordi de var lede ved tilværelsen i den gamle verden og ønskede at være med i noget nyt, atter andre, fordi de her er sammen med deres egne. Det er ikke udtryk for nogen hegemonisme. Ligesom alle andre kværunder der lever, hvor hårdt livremmen skal spændes ind,

I højre: Fiskeri hører også ind under koloniernes arbejdsopgaver. Denne situation er fra Genezareth sø, men der drives også rationelt fiskeri på de kunstige opdamninger til regulering af vandtilførslerne rundt om i landet. Nederst: Kibbutz-koloni bag pigtråd – således er vilkårene i grænseegnene.

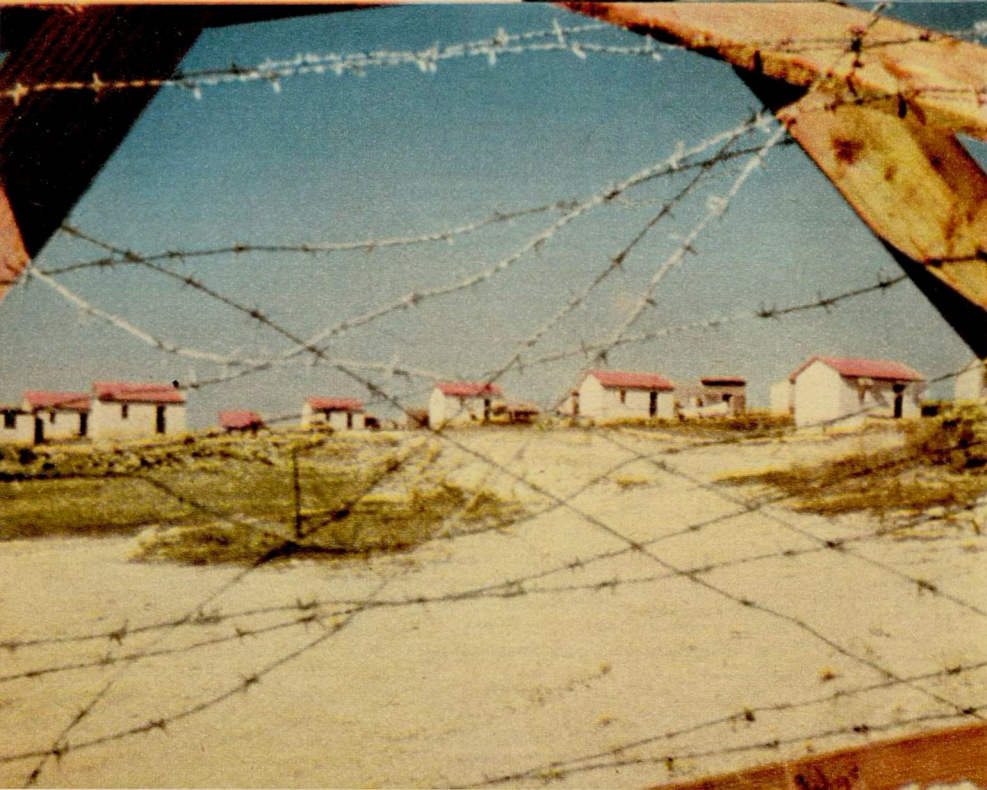
men alle og enhver ved, at hvis ikke de står sammen som ligemænd uden persons anseelse og gør deres bedste hver på sin post, uden at vente nogen særlig påskønnelse eller udmærkelse, kommer Israel ikke frelst gennem skærsilden. Nødvendigheden har gjort dem til samarbejdsmennesker.

Alt dette mærkes i Tel-Aviv og andre storbyer som en livsrytme, en leveform. De fleste af de smukke, hvide huse langs snorlige gader er kooperative boliger, beboet af arbejdere eller funktionærer i de industrielle virksomheder, håndværkere, tjenestemænd og administrations-embedsmænd, sagførere, læger og andre, som er beskæftigede i liberale erhverv. Hvad de så end er, figurerer de fleste af dem som medlemmer i den store arbejdsorganisation Histadrut – eller tilsvarende forbund – og er således deltager i et stort kollektivt og kooperativt samarbejde. Boliger, trafik, handel – ja i stort omfang også arbejds-

pladserne er med i det kooperative kredsløb, de sidste som kooperativt ejede fabrikker, entreprenørvirksomheder, banker, forsikrings-selskaber, transportforetagender, brugsforeninger m. m.

Morgen og aften er Tel-Aviv som en stor elektrisk udladning, fordi alle synes at gå til og fra arbejde samtidig. Der findes meget få privatbiler (som oftest i miserabel stand), ingen har råd til den luksus. Alle er i samme båd eller rettere i samme bus, de hænger i stropperne i sprængfyldte busser, hvis de ikke er heldige at komme op bag på en lastbil eller på anden måde har held med tommelfingeren. Alt, hvad der kan krybe og gå eller køre rundt på to eller fire hjul synes at være i bevægelse i selvsamme minut.

Men selv om man tydeligt skimter mønstret i det nye Israel gennem storbyens særprægede livsformer, er det ude på landet de største overraskelser venter en, i landets

grundstamme: De 5-600 små og store kolonisamfund, varierende fra et medlemstal på 50 helt op til 2-3000.

Med meget få undtagelser er driftsformerne helt igennem kollektive og kooperative. Af den danske type på andelslandmænd, d. v. s. individuelle ejendomsbesiddere, som blot ved køb og salg deltager i andels-samarbejdet, findes der et meget begrænset antal. På fire femtedel af Israels jord hersker et langt mere vidtgående arbejds- og eksistensfællesskab med lige ret til værdierne, men uden personlig og privat ejendoms- og dispositionsret. Selve jorden er overhovedet ingens ejendom med undtagelse af, hvad der tilhører selvstændige arabiske og jødiske bønder fra gammel tid.

Langt tilbage i tiden begyndte det jødiske Nationalfond at opkøbe jord i det daværende Palæstina ved hjælp af midler, indsamlet blandt zionister over hele verden, og fortsatte hermed til staten Israel oprettedes for 10 år siden. Denne jord og alt, hvad i de fyre år er overtaget eller indvundet af nyt land, ialt fire femtedele af Israels areal, er hele folkets ejendom og kan ikke gøres til genstand for

køb eller salg, men blot forpagtes i 49 års perioder – egentlig et georgistisk princip.

Hensigten er at forhindre, at jorden udnyttes til spekulation eller som middel til, at nogen gør sig til herre over andre, hvilket skal forstås så bogstaveligt, at ingen får rådighed over mere, end de kan dyrke ved egne kræfter. Beskæftigelse af lønnet arbejdskraft er altså udelukket, dog ikke fuldt ud respekteret. Heller ikke staten som sådan har særlig adkomst, da det i givet tilfælde vil kunne rumme fare for politisk udnyttelse.

De nævnte kolonier har altså kun brugsret som forpagtere. To hovedgrupper er fremherskende: *Kibbutz-typen* og *Moshav-typen*. Hvis man kan forestille sig et gods uden godsejer og en husmands-koloni med „samkørende“ parceller, har man et meget groft tegnet billede af henholdsvis en Kibbutz og en Moshav.

Der er visse grundregler fælles for begge typer. Som allerede nævnt er jorden national besiddelse, og kolonierne skal drives af egne medlemmer, uafhængig af fremmed arbejdskraft, men til gengæld også uden indflydelse udefra. Andre fælles grundregler er, at alt køb og salg af driftsmidler og produkter skal ske på kooperativ basis, og at kolonien skal stå solidarisk om en række sociale hjælpeforanstaltninger til sikring af de enkelte medlemmer. Medlemskab er frivilligt.

Men ellers er principperne meget forskellige. I en Kibbutz drives jorden efter reglen: Een for alle og alle for een. Man er parthaver uden at have personlig ret til en tøddel, men man har samme ret som enhver anden til at snakke med om koloniens anliggender og vælge dens ledelse. Enhver er pligtig til at arbejde så energisk han formår på den plads, hvor han anbringes, men ellers bliver der sørget for alle som i en stor familie og taget videst muligt hensyn til syge, gamle og invalider. Derimod er det sædvanlige familieliv tildels opløst. Mand og kone må begge arbejde, og arbejdet regnes for lige meget værd, enten det består i det egentlige landbrugsarbejde, eller i børnepasning, madlavning, sygepleje, lærervirksomhed eller kontorarbejde. Ingen får løn. Penge eksisterer slet ikke i medlemmernes indbyrdes samkvem. Man får sin bolig tildelt – i størrelse afpasset efter om man er gift, har børn eller står alene. Privat husholdning eksisterer heller ikke på anden måde, end man selv holder sin bolig og klæder i orden og vedlige. Maden tilberedes centralt, og man spiser i fællesskab. Alle fornødenheder, lige fra det elementære behov som klæder, fodtøj og toiletartikler til nydelsesmidler i form af cigaretter, chokolade og lignende tildeles efter det retfærdigst mulige skøn, alle nødvendige tjenesteydelser, vask, strykning og lignende udføres gratis ved fælles foranstaltning.

Ingen må være i besiddelse af privat ejendom udover det nødtørftigste, ellers skal det afleveres til kolonien til fællesforvaltning. Og da kvinderne skal arbejde på lige

fod med mændene, overlades børnenes pasning og opdragelse til vuggestuer, børnehaver og skoler indenfor koloniens rammer. Først efter arbejdstidens slutning mødes forældre og børn i et egentligt familieliv, men mange steder må kun de allermindeste blive hos forældrene om natten, den største del af børneflokkene overnatter på sovesale.

Den fundamentale forskel mellem Kibbutz- og Moshav-typen består i, at *Moshav*-familierne råder over normalt lige store lodder af det fælles jordtilliggende, som regel en halv snes tønder land, og familielivet (børneopdragelse, husholdning, indkøb m. m.) er en privatsag. Kolonien forpagter det samlede jordareal på det sædvanlige åremål og lader forpagtningsretten (mod afgiftsydelse) gå videre til hver enkelt familie, som endvidere får en bolig i landsbyen med de nødvendige stald- og udhusbygninger. Men det vil ikke sige, at familierne kan skalte og valte med deres del efter forgodtbefindende. De er nødt til at indrette sig efter en samlet plan for driften, f. eks. på den måde, at de er parthavere i koloniens maskinpark og må gøre brug af den efter visse fælles retningslinier. Alle indkøb til driften, frø, gødningsstoffer og lignende skal gå gennem koloniens centrale ledelse. Der holdes også et vågent øje med, om bedriften drives forsvarligt. Bliver den forsømt, må familien forlade kolonien, selv om afgiften er betalt. Det størst mulige udbytte (for samfundets skyld) er hovedsagen, ikke bare penge. Ingen er berettiget til at overdrage nogen del af sin jord til andre, og ejendommen kan kun gå i arv til børn, som selv vil fortsætte bedriften. Lodderne må ikke være større, end at driften kan klares af familien selv uden brug af lønnet arbejdskraft. Bliver nogen syge, træder koloniens gensidige hjælpetjeneste i funktion og stiller den nødvendige arbejdskraft. Ligesom i Kibbutzen er den sociale virksomhed et fælles anliggende. Det samme gælder oplysning og undervisning. Der findes skoler, biblioteker, børnehaver og vuggestuer, bekostet af koloniens fælles midler, men udnyttelsen råder familierne selv over. Børnene skal naturligvis passe deres skole, men er ikke tvangsindlagt i et kollektivt opdragelsessystem. Hvor meget moderen vil gå på arbejde eller passe hus og børn, bliver hendes sag.

Alle koloniens produkter samles i en afsætningscentral og afsættes kooperativt i samarbejde med andre kolonier, men de enkelte medlemmer modtager deres afregning i penge efter fradrag af udgifter og omkostningsydelse, og de er selv herre over, hvad de vil bruge dette overskud til. Derfor findes der i alle kolonier af *Moshav*-typen (modsat Kibbutzterne, hvor intet kan købes) lokale brugsforeninger med normalt udbud af varer og frit forbrugsvalg, reguleret alene af priserne. For en „Moshavit“ kan det altså både gå op og ned, alt efter som arbejdskraft og penge bliver brugt godt eller skidt, men stort set

er levestandarden den samme indenfor hver kolonis ramme. Derimod kan der være stor forskel mellem kolonierne indbyrdes.

Som en tredje type kan nævnes en krydsning af Kibbutz og *Moshav*, den såkaldte *Moshav Shitufi*, hvor den lejede jord ikke er opdelt i individuelle parceller, men dyrkes samlet som i Kibbutzen. Hver familie får imidlertid sin andel i udbyttet, efter at udgifterne til driftsmidler, socialforanstaltninger, skoler og andre fællesforetagender er trukket fra, og er således herre over, hvordan pengene skal gives ud. Familielivet er frit, arbejdsfællesskab tvunget.

En særlig yderliggående form for Kibbutzen er den sjældent forekommende Kvutza. I virkeligheden adskiller den sig kun fra en regulær arbejdslejr, ved at deltagelsen er frivillig. Familier kan ikke tilslutte sig, kun enlige. På den måde undgås besværlig administration, også derved, at Kvutza'erne begrænses til små sluttede enheder, hvor alle lederposter og fællesopgaver (madlavning m. m.) kan gå på skift mellem medlemmerne, så de uden synderlig afbrydelse kan deltage i det almindelige produktive arbejde. Herved opnås en høj effektivitet, ekstra begunstiget af de unge kræfter. Men hvis medlemmerne ikke i det lange løb vil undvære et normalt familieliv, må en Kvutza forny sig, ved at nye medlemmer ustandselig afløser gamle, eller også må den omdannes til en familie-kibbutz – eller dø ud, for som en slags varigt munkesamfund er den uden mening, når der ikke ligger en religiøs eller politisk idé bag.

Helt ude på den anden fløj af *Moshav*-erne findes også småbrugere, som selvstændigt har lejet deres jord, og derfor ikke står til regnskab overfor nogen m. h. t. forvaltningen af deres ejendom, men alligevel er sammensluttet med kolonierne i de kooperative fællesforetagender til varetagelse af indkøb, afsætning og tjenesteydelser (f. eks. maskinbetjening og overrisling). Det samme gælder de selvejende landmænd, svarende til vore andelsbønder.

Indenfor hver hovedtype findes mange afvigelser og varianter, f. eks. Kibbutzer, som giver medlemmerne lommepenge eller tillader dem at modtage personlige gaver udefra eller lejer lønnet arbejdskraft. Nogle kolonier er store, andre er små, nogle er rige, andre er fattige, nogle er religiøst påvirkede, andre slutter sig til en bestemt politisk retning, atter andre er strengt neutrale, både i politisk og religiøs henseende, nogle driver industri og håndværk ved siden af landbruget, nogle ligger i tryk afstand fra grænsen, andre er i konstant alarmberedskab, parat til at møde fjenden med både lette og svære mekaniske våben – ja, der findes endog halvmilitære kolonier omgivet af pigtråd og lyskastere på isolerede og udsatte steder, hvor man aftjene sin værnepligt ved at forpligte sig til medlemskab i nogle år og senere fortsætte som civil.

Endelig er der et stort antal „fra-

skib-til-landsby-kolonier“, de såkaldte *Moshav-olim*, som rekrutteres af de sidst ankomne jødiske flygtningestrømme fra det mellemste Østen, fra Nordafrika og den arabiske halvø eller fra endnu fjernere hjemstavne i Asien og Afrika – folk, der ikke taler et ord hebraisk, som har levet et primitivt liv, ofte i bjergghuler, og som står helt fremmede overfor den opgave i nært samliv med andre at skulle indstille sig på rationel opdyrkning af jord efter kooperative metoder.

Hvilket kæmpemæssigt problem at få dem til at acceptere fællesskabets idé! Erfaringen viser dog, at de i løbet af et par år indordner sig uden måske egentlig at forstå. I filistrenes gamle område Lachis, har man reserveret dem en hel lille provins, bestående af hel- og halv-*Moshav*'er plus en række grænsekibbutzer anlagt i rundkreds omkring regionale centre, disse igen grupperet omkring en markeds- og industriby, nemlig den førnævnte Kiryat Gat, som for 4 år siden overhovedet ikke eksisterede. Altså noget i retning af et planetsystem i nøje forbindelse med det vandleddningssystem fra Yarkonfloden, som omtales i en tidligere artikel i Samvirke.

Grænse-Kibbutzterne er bemandede med erfarne og hårdføre israelske frontkæmpere, som både er soldater og bønder. De danner et beskyttende bælte ind mod de bagved liggende *Moshav*'er, hvor de nye indvandrede er anbragt i hjemstavnsorden, folk fra Kurdistan i en koloni, fra Marokko i en anden og så fremdeles: fra Tunis, Yemen, Tripolis, Atlasbjergene o. s. v. Indenfor samme koloni taler man altså hverandres sprog, følger de samme livsvaner, dyrker de samme idealer. De har deres jordlodder som i andre *Moshav*'er, og hele apparatet fungerer som tidligere beskrevet, men emigranterne har instruktører til at hjælpe sig, og lønede arbejdere fra by-centrene tager sig af specielle opgaver, ligesom kolonisterne selv får lov at beskæftige sig med lønnet arbejde, hvor der er brug for dem.

Det er altså en mere smidig form for *Moshav*, en slags Halv-*Moshav* for folk, som langsomt skal vænne sig til samarbejde og de personlige forpligtelser. I de hjemlige kolonier findes kun de elementære skoler, børnehaver, sociale institutioner og udsalg. Videregående skoler (med daglig bus til alle kolonier), klinikker, permanent læge, maskinstationer, brugsforeninger o. s. v. er placeret i det regionale center, hvortil der er gratis befording. Børnene undervises fra første begyndelse på hebraisk, og efterhånden vil de nødtørftigt lære forældrene sproget. Endelig er markedsbyen administrativt midtpunkt og industrielt center for hele provinsen, anbragt ved den nord-syd-gående jernbane og beliggende i et centralt veikryds. Her industribehandles, pakkes og fordeles alle provinsens produkter (sukkerroer, jordnødder, bomuld, frugt).

Som man ser beundringsværdigt sindrigt. Således improviseres uden

alt for mange kommissioner, betænkninger og drøvtyggeri. Man går lige løs på opgaven. Om det gøres af staten, en arbejdsorganisation eller en institution (som i dette tilfælde Jewish Agency) er ligegyldigt, blot man får udrettet, hvad der er brug for, lige nu og her.

I Israel kan man altså finde hvadsomhelst i kategorien: kollektivt arbejdsfællesskab – fra den mest konsekvente, selvfornægtende koloni-kommunisme op til noget, der minder om vore individuelt betonedede samarbejdsformer i landbruget. Men det mest forunderlige er, at man har kunnet få disse en-

heder af forskellig sammensætning til at arbejde sammen i en helhed.

Det er gennemført ved en organisatorisk overbygning, som er lige så utraditionel i virkemåde som kolonierne selv.

Størst og stærkest blandt centralorganisationerne er Histadrut, hvis system er vanskeligt at forklare, fordi det går på kryds og tværs af vanlige forestillinger. Histadrut er samtidig een ting og hundrede ting. Den udgør en fast og stabil kerne i landets økonomi med et stærkt greb om alle erhvervsformer, det være sig landbrug, industri, byggeri, håndværk, handel. Men den er

spaltet op af en ejendommelig celledelings-proces, som giver stadig nye strukturforskydninger. Er der brug for en ny organisation til et nyt formål, opstår den ganske simpelt ved en slags knopskydning, og den nye gevækst klarer i reglen sig selv uden anden indblanding fra moderorganisationen, end hvad tilpasning til helheden nødvendiggør.

Med et medlemsskab på 1/2 million omfatter Histadrut ikke alene 72 pct. af alle lønarbejdere, men langt de fleste af landbrugs-kolonierne medlemmer, håndværkere og adskillige erhvervsudøvere i såkaldte liberale erhverv.

bestemmende myndighed ligger i Hamashbir Hamerkazis egne organer. Og det samme er stort set tilfældet med Tnuva.

En anden side af Histadruts virksomhed er dens sociale aktivitet, først og fremmest når det gælder sygdom og invaliditet. Selv folk, der ikke kan optages i Histadrut, kan på dette felt indtræde som medlemmer, d. v. s. 60 pct. af befolkningen. Medlemsrettighederne omfatter ikke blot almindeligt lægetilsyn og medicinleverancer, men behandling hos specialister, indlæggelse på hospital, rekonvalescent-hjem, dagpenge, omsorg for den syges familie etc. Derfor råder Histadrut også over et net af apoteker, klinikker og hospitaler.

Femte gren af Histadruts foretogsomhed er dens kulturprogram. I forvejen foregår en del af børneopdragelsen i kolonierne, som er tilsluttet Histadrut, men på Histadruts eget initiativ er et omfattende undervisningsarbejde for voksne sat i gang, til en vis grad med samme opgaver som vore aftenskoler, høj- og efterskoler, håndværkerskoler, oplysningsforbund og studiekredse, og hertil kommer udgivelse af et dagblad, forlagsvirksomhed, drift af teater, idrætsanlæg o.s.v.

Til alt dette kommer Histadruts virksomhed som arbejdsgiver, først og fremmest gennem det mægtige entreprenørforetagende Solel Boneh, hvis byggevirksomhed alene omfatter 15.000 arbejdere, hvortil kommer andre 9000 arbejdere i 20 industriforetagender, som også drives af Solel Boneh, heriblandt glasværker og cementfabrikker. På Histadruts initiativ er 30.000 andelsboliger med plads til 125.000 mennesker blevet opført. Hele bustjenesten i de store byer og mellembyerne indbyrdes er organiseret kooperativt, adskillige andre tjenesteydelser udføres på kooperativ basis, og endelig står arbejderbanken og en række kooperative kredit- og lånekasser i nær forbindelse med Histadrut. Dermed er registret over Histadruts forgreningsnet stadig ikke udtømt, men det vil blive altfor indviklet at forfølge det ud i alle dets snirkler og slyng.

KÆMPEN

MED DE MANGE HOVEDER

Hvad er Histadrut, sammenlignet med danske organisationsforhold?

Histadrut er på samme tid De samvirkende Fagforeninger, De samvirkende Landbo- og Husmandsforeninger plus Landarbejderforbundet, Andelsudvalget og Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger, endvidere De samvirkende Sygekasser (udvidet til at gøre fyldest som fællesorganisation for samtlige social-foranstaltninger), fremdeles det samlende organ for en række vidt forskellige kulturopgaver, og endelig arbejdsgiver i stor stil indenfor industri, entreprenørvirksomhed, forsikring, bankvæsen m. m.

Gennemgår man opgaverne hver for sig, bemærker man lige så forbløffende afvigelser fra vore egne forhold. I Danmark melder en arbejder sig ind i sin respektive fagorganisation, men i Israel er han direkte og personligt tilsluttet Histadrut som helhed og al dens aktivitet. Naturligvis placeres han i de underorganisationer og afdelinger, hvor han fagligt hører hjemme, men medlemskontingentet betales til Histadrut, og organisationen står åben for alle, uanset politiske eller religiøse synspunkter, forudsat at vedkommende ikke drager privat fordel af andres arbejde. At afslutte arbejdsoverenskomster er lidt af et puslespil. Det normale tovtækkeri mellem arbejder og arbejdsgiver kendes ikke eller i hvert fald kun i en del af industrien, hvor jødisk fremmedkapital (fortrinsvis fra USA) er investeret. „Modparten“ består overvejende af folkets egne sammenslutninger, af kollektive og kooperative organisationer, af nationale fonds og selvejende institutioner – enkeltvis og i talrige kombinationer. Histadrut er i alle led selv den største af alle arbejds-givere.

Alligevel findes der forhandlende organer under Histadruts auspicier, som selvstændig har til opgave at opnå de bedste arbejdsbetingelser. Det drejer sig ikke så meget om lønnen, der hver tredje måned reguleres efter et pristalsystem, men nok så meget om arbejdstidens længde, arbejdsanvisning, fridage

og ferie, løn under sygdom og graviditet, tryghedsaftaler og løsning af konflikter på arbejdspladserne – kort sagt arbejdsbetingelserne som helhed.

I hvilken egenskab optræder Histadrut da som landbo- og husmands- og landarbejder-repræsentation? Som allerede nævnt er meget få landmænd selvstændige i Israel. De fleste findes blandt de 200.000 arabere, som blev tilbage i landet efter masseflugten, hvis årsag forøvrigt var en panikstemning, en ophidselseskampagne rejst af arabernes egne høvdinge – ikke en trusel fra jødernes side. De tilbageblevne arabere nyder de samme rettigheder som jøderne selv og kan dyrke deres jord som de vil, d. v. s. individuelt i modsætning til det jødiske koloni-landbrug. Ganske vist er kolonierne ikke lønmodtagere, men de er heller ikke selvstændige, og udnytter – normalt – heller ikke andres arbejdskraft. Betingelsen for medlemsskab i Histadrut opfyldes således for samtlige deltagere i kolonierne.

Men på dette punkt forvandles Histadrut til *Hevrat Ovdim* (som betyder „Arbejdersamvirke“), således at forstå, at *Hevrat Ovdim* – som en siamesisk tvilling til Histadrut – koordinerer alle de opgaver, der går ud på at udbygge foretogsomheden i landbrug og industri, ikke alene den landbrugsfaglige rådgivende virksomhed (som i vore landøkonomiske foreninger), men *Hevrat Ovdim* går i spidsen for langt større praktiske fremstød til fremme af jordforbedring, landvinning, vandforsyning og overrisling, skovplantning, vejanlæg, transportvirksomhed, oprettelse af produktionslagre og lagerhuse til driftsmidler og forbrugsvarer (i forbindelse med den kooperative handel), samt mange andre konstruktionsopgaver.

Af størst betydning er dog den økonomiske fællesvirksomhed. På dette punkt sker der på en opspaltning med udløbere i to kooperative centralorganisationer af samme type som vore andelsforeningers centralorganer. Men der findes ingen branche-skillelinier, ingen opdeling i mejerier, slagterier,

gødnings- eller foderstofforeninger etc. som her. Skillelinien går mellem produktion og forbrug, hvilket vil sige, at alt, hvad landbrugskolonierne skal bruge, leveres af *Hamashbir Hamerkazi*, og alt, hvad de producerer, færdigbehandles og føres på markedet gennem *Tnuva*, begge organer arbejder efter de samme kooperative principper som herhjemme. *Hamashbir Hamerkazi* leverer altså ikke blot forbrugsvarer til kolonierne, som FDB til brugsforeningerne, men dækker hele behovet fra såsæd til landbrugsmaskiner, fra skrivemateriale til bygningsmateriale.

Kolonierne optræder i denne forbindelse som to slags købere. I Kibbutzerne findes ingen butikker, fordi fordelingen foregår efter behov – altså uden penge. I de kooperative *Moshav'er* køber hver familie selvstændigt ind, ligesom i en brugsforening på landet. Og endelig er også brugsforeningerne i byerne deltagere i systemet. Ikke så underligt, at *Hamashbir Hamerkazi* er det største handelsforetagende i Israel. Det udgør, som nævnt en del af Histadrut, hvilket nærmest vil sige, at Histadrut varetager en koordinerende funktion, mens den

et er klart, at en så dominerende organisation øver en betydelig indflydelse på adskillige felter af det offentlige liv, så at sige hele det socialdemokratiske parti Mapais repræsentation 40 mandater i rigsdagen (langt den største gruppe) er rekruteret fra Histadrut og dets vasalorganisationer eller medlemsgrupper.

Ikke desto mindre er der tre andre sammenslutninger af lignende funktion og opbygning som Histadrut – blot meget mindre end denne – bestående enten af politiske eller religiøse separatister, som ikke føler sig hjemme i Histadrut, men alligevel ikke står i skarpere modsætningsforhold, end at de på visse områder arbejder sammen med Histadrut – til fremgang for, hvad alle er besjælet af: Sikringen af Israels eksistens.

På mange punkter er man i Israel rygende uenige, men selv ikke en kæmpeorganisation som Histadrut ville misbruge sin magt til at underkue andre. Frivillighed og tolerance sættes højt i ære ud fra det logiske ræsonnement, at et så forfulgt folk som det jødiske ikke kan begynde en indbyrdes forfølgelse, så snart det selv får foden under eget bord.

MOD TIDENS

Afslapning

Søvn

Motion

SLAP AF

SKAL MAN klare tidens pres, er det ikke nok at tænke på hvile og afslapning. Først må man gøre sig klart, hvilket slags pres, man er udsat for, og hvordan det virker på en. Et „presset menneske“ situation forstår man måske bedst ved en sammenligning med en idrætsmand, som skal udføre en sportspræstation. Idrætsmanden er udsat for pres fra flere sider: fra stopuret, fra konkurrenterne, fra publikum – og han ved, at han ikke må reagere over for det ydre pres, for så bliver han nervøs og anspændt, d.v.s. han spænder sig i sin sportspræstation og bliver derved hurtigt træt.

Sådan er situationen jo også for mange mennesker i deres daglige arbejde. De reagerer for det ydre pres, bider tænderne sammen, skyder skuldrene op, strammer nakken og holder åndedrættet, når de taler i telefon. En spænding kan brede sig til de indre organer og fremkalde „nervøs mave“, højt blodtryk o.s.v.

Mennesker, som er spændt for hårdt an,

får et overfølsomt sind og tåler f. eks. næsten ingen støj. Mange føler også en indre usikkerhed og angst (nervøsitet).

Det, man kalder afslapning, har som hovedopgave at befri et menneske for nervøse anspændelser. Kun den, der forstår at slappe rigtigt af, kan virkelig hvile. Men hvordan? Slap af og pust rigtigt ud, hver gang De føler, at anspændelsen tager for hårdt fat i Dem. Jo hårdere arbejdspresset er, des oftere bør man finde en udvej for at tage sig en fem-ti minutters pause.

Det gælder kvinden og manden på arbejdspladsen men også for husmoderen i hjemmet. Hun burde midt på dagen slappe af en snes minutter på et hårdt underlag, f. eks. gulvet – og foretage dybe ud- og indåndinger. Dette vil give hende fuldstændig afslapning i kar, i nakke, i ryg, arme og ben.

Det er nødvendigt at lære sig afslapning for at kunne sidde, gå og stå og arbejde

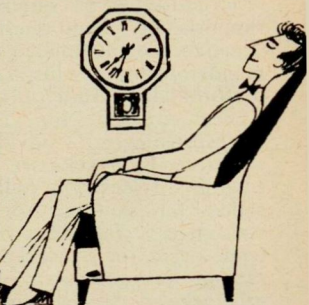
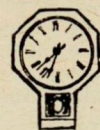
uden at spænde unødigt mange muskler. Denne afspænding giver arbejdsglæde og bedre arbejdsteknik.

Bliver presset for stærkt, kan det ske, at man „eksploserer“ for at skaffe sig udløsning. Dette er ikke så farligt, bare man passer på at slappe af bagefter – og genoprette kontakten med sine omgivelser. Helst burde man søge udløsning for sin indre spænding ved hjælp af handling, sådan som det sker for idrætsmanden. Sådan noget er ikke let at opnå for den, der står på arbejdspladsen, men motion i fritiden giver et menneske lejlighed til at få afløb for noget af det, som har hobet sig op i dagens løb.

Skal et menneske klare tidens pres, må det hver dag sørge for at være agtsom over for kroppens og sindets funktioner. Kun derved kan et menneske få det nødvendige overskud af styrke.

SÅ SLAPPER VI AF

Her anføres nogle måder til at blive klar over, om man spænder sig, og hvordan man slapper af. Disse øvelser er ikke angivet for at vise noget, man skal gøre, men for at vise, hvordan man kan finde ud af, hvad man selv gør med sig selv.

For at kunne slappe af, må man først vide, hvordan det føles at spænde musklerne. Knyt f. eks. hånden. Mærker De, at musklerne i underarmen strammes? eller må De tage den anden hånd til hjælp for at føle efter, om musklerne er spændte.

Træk skuldrene kraftigt opad og hold dem der, til De bliver træt. Slap så af og gentag bevægelsen, men denne gang kun med en svag løftning. Det gælder om at blive klar over, om man plejer at gå med optrukne skuldre. Dette er vanligt for plagede mennesker, og det påvirker åndedrættet ufordelagtigt.

Hold armen udstrakt til De føler træthed i skulder og arm. Slap af – og det betyder, at man gør armen så tung og død som muligt. Hvis man kender kunsten at slappe af, føler man armens egen vægt. Den falder uden modstand og gør små sving, for den helt er i ro.

Sæt tommel- og pegefingerspidserne mod hinanden og klem sammen. Slap af uden at tage fingerspidserne fra hinanden. Denne bevægelse er særlig nyttig, hvis man har let ved at få et krampagtig tag på pennen eller et andet stykke værktøj. Når man skriver, er det jo nødvendigt at bøje og strække fingrene uden at gribe om pennen ændres.

Se på kvalitetsskjorter i Brugsen

Det betaler sig at vælge kvalitetsskjorter i gennemført forarbejdning – både til arbejde, sport og fritid.

Her er 2 gode tilbud:

NJAL skjorten,
ternet i forskellige farver **19,50**

NJAL

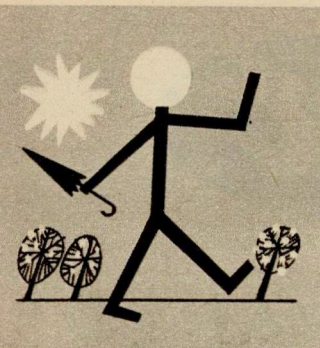
Slidmand

19⁵⁰

– en kvalitetsvare fra

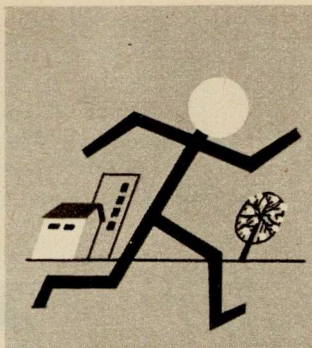
SLIDMAND skjorten i smuk sanforiseret kitfarvet kvalitet,
26,50

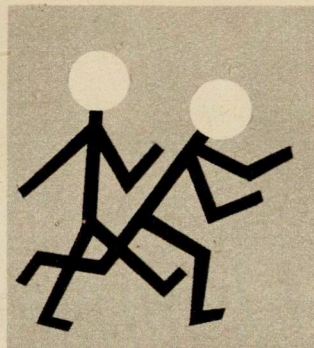
Man kan bygge sit motionsprogram på en spadseretur to gange ugentlig, en halv time hver gang. I begyndelsen går man normalt.

Lidt efter lidt øger man intensiteten på den måde, at man søger at holde samme fart i skrånende som i lige terræn.

Når man nogen tid har motioneret på denne måde, udvider man programmet og tager et par minutters løb på hver træningsstur.

Og disse løb ændrer man så senere til intervaltræning, d.v.s. 3 minutters løb efterfulgt af 5-10 minutters gang og så fremdeles.

Er man under 45 år, kan man yderligere efter nogen tids forløb indlægge et par hurtige sprintryk.

DYRK MOTION

DEN, DER vil skaffe sig reservekraft til dagligsliddets krav, kan nå et godt resultat med en beskeden konditionstræning. Denne tager sigte på at opøve hjerte, blodkar, lunger og muskulatur, og det kan være øvelser, som holder mange muskler i gang i lang tid, som f. eks. gang, løb, roning,

svømning, regelmæssig motionsgymnastik. Sportsgrene som bordtennis og golf kræver for ringe arbejdsintensitet til at være effektive set fra et konditionssynspunkt, men de er nyttige for mennesker, der vil have normal motion – og desuden har sportsgrene af denne art stor betydning ud fra et rekreationssynspunkt.

Gang og løb i åbent terræn eller i skov er bedst som motion og giver også den største virkning på hjerte og lunger. At motionere på en spadseretur i det fri, kræver ingen redskaber, det er i sig selv en hvile, som man nyttiggør med et program med træning et par gange om ugen, en halv time hver gang. En plan for sådan en træ-

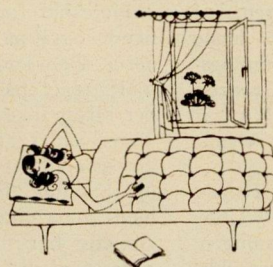
ning angives i den række tegninger, der ses herover.

Konditionstræning medfører, at man får „løftet taget“ for sin kapacitet, og man har altså forøget den reserve, der skal være til rådighed, når store krav stilles til een. Dette virker også på den psykiske tilstand. Hvis man ikke føler sig træt, bliver alting lysere og lettere.

Andelsforsikringsselskabet Folksam har i Sverige gennemført et sundhedsår i 1958 og har herunder udsendt en del vejledende brochurer. Fra den mest autoritative af disse, hvis medarbejdere er ledende eksperter på deres områder, har vi hentet indholdet i disse små artikler.

SOV

GODT

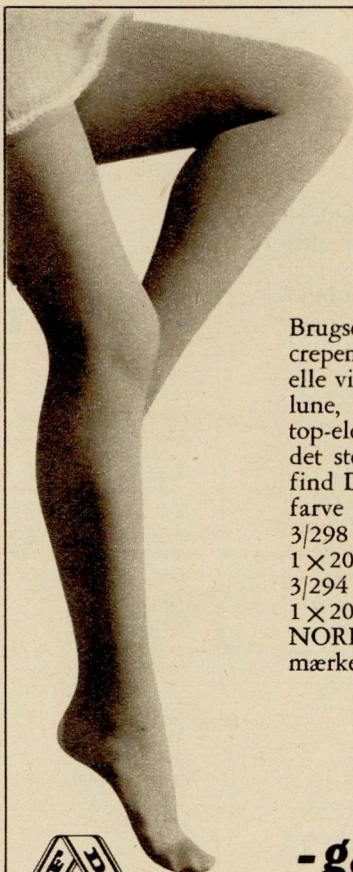
Der er ingen universalanvisning på, hvor mange timers søvn et menneske skal have. Men man skal sove så meget, at man vågner udhvilet om morgenen, og det opnår de fleste mennesker efter otte timers søvn (og – hvor det er muligt – en middagshvil).

De fleste børn behøver ti timers søvn, unge mennesker kan klare sig med ni timer, men både for dem og for skolebørn gælder, at de skal have så megen søvn, at de vågner af sig selv om morgenen.

Her er nogle gode regler for den, der vil sove godt:

1. Overhold en fornuftig døgnrytme. Gå i seng hver aften til samme tid.
2. Spis ikke de sidste timer før De skal i seng.
3. Sengebunden bør være plan, men den behøver ikke at være hård. Noget andet er, at menneskets ryg kan blive forstyrret af en alt for blød madras. Ligger man på siden og sover, bør pudsen stikkes ordentligt ind som støtte mellem nakken og skuldren.
4. Man bør sørge for frisk luft i rummet, hvor man sover. Træk må man dog se at undgå. Personer, som har tendens til bronchitis eller reumatisme, tåler ikke at sove for åbne vinduer om vinteren.
5. Slap af i nakke, ryg, arme og ben, når De lægger Dem til at sove og foretag dybe og rolige ud- og indåndinger. Nervøse mennesker spænder sig ofte under søvnen og er derfor trætte, når de vågner.

NU ER DET FORNUFTIGT AT SKIFTE TIL CREPE NYLON...

Brugsens NORITA crepenylon er de ideelle vinterstrømper – lune, men alligevel top-elegante. Se selv det store udvalg, og find Deres yndlingsfarve i BRUGSEN.
3/298 Net-crepe, 1×20 den. ... 11,85
3/294 Tynd crepe, 1×20 den. ... 10,85
NORITA er mærket FFFF.

- gå i Brugsen

så får De dividende - ovenikøbet

forbruger-

REDIGERET AF BODIL M. BEGTRUP

og hvad kommer der så ud af det....?

I september 1958 afholdt Forbrugerrådet i samarbejde med Husboldningsrådet en *Tøjdebat-dag* om behandlingen af vore tekstiler i vask og rensning og om nødvendigheden af oplysende mærkning i tøjet, når særbehandling var nødvendig. Tilslutningen var langt over forventning, og højt kvalificerede eksperter kom med indlæg den hele lange dag. Tekstilfabrikanter, forhandlere, forbrugere, forskning, renserier, vaskerier og vaskemiddelbranchen deltog alle med liv og sjæl. Det var alt i alt en vellykket dag.

Men hvad sker der så bagefter? Bliver det til mere, end at man mødes, udveksler synspunkter og skilles? Det gør det.

Der skete først og fremmest det meget vigtige allerede under forberedelserne til dagen: Sæbefabrikantforeningens formand gav tilsagn om samarbejde med tekstilbranchen. Førhen var de to parter ikke altid de bedste venner. Tekstilfolkene fandt, at vaskemiddel-fabrikanternes produkter ikke var gode ved deres kulørte tøj, og vaskemiddelfabrikanterne hævdede, at tekstilfolkene bare kunne bruge bedre farvestoffer. Tekstilfabrikanterne svarede hertil, at deres farvestoffer var gode nok, og skulle man bruge endnu finere farvestoffer, ville det fordyre varerne, så man ikke kunne konkurrere med de udenlandske tekstiler. Således gik tingene fortsat deres skæve gang – ikke just til gavn og glæde for forbrugerne. Nu tales der, forhåbentligvis i fred og ro, om problemerne.

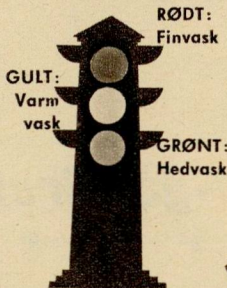
Efter tøjdebatdagen har Forbrugerrådet rettet en henvendelse til varedeklarationsnævnet og henstillet, at der blev udarbejdet varedeklarationer på vaskemidlernes emballage, samt angivelse af de forskellige vaskemidlers anvendelsesområde.

Brugsforeningernes medlemmer fik i efteråret en vaskemiddel-pjece *Ren besked om vask*. I den er der et slags skema med indholdsdeklarationer over alle FDBs vaskemidler og foruden megen anden oplysning er der angivelse af, hvilken type vaskemiddel der er bedst til henholdsvis hedvask, finvask, rengøring og opvask. Det er tilsvarende deklarationer, Forbrugerrådet gerne ser på alle vaskemiddel-emballager. Reklamen gør sit bedste for at overbevise husmødrene om, at netop *det* vaskemiddel er det bedste til *alle* formål. Men *det* vaskemiddel findes ikke, hvilket iøvrigt turde være ret indlysende.

Den tredje ting, der hidtil er kommet ud af tøjdebatdagen, er, at de organisationer, der sluttede op bag den, har været samlet til møde nogle gange for at gøre et stykke arbejde for at få gang i den *informative mærkning* (oplysningsmærkningen) af konfektion eller metervarer på internationalt grundlag. Det er jo ikke i Danmark alene, man har problemet om, hvordan man skal oplyse forbrugerne om nye stoffers eller blandingsstoffers rigtige vask- eller rensbehandling. Spørgsmålet er taget op i en international komité, hvor repræsentanter for en række europæiske lande arbejder med at finde frem til et overskueligt, forståeligt og letfatteligt mærkningssystem, der fortæller om tøjets behandling i vask eller rensning.

Her er Danmark også med, og vi har iøvrigt selv stillet forslag til et mærkningssystem udfra trafiksignalernes farver: Grønt lys = hedvask. Gult lys = varm vask. Rødt lys = Finvask.

Foreløbig har Tøjdebatdagen altså ret konkrete resultater at opvise – foruden den værdi der ligger i gensidig oplysning om hinandens vanskeligheder.

???-SVAR

I november skrev fru N. Andersen, Valby, til os, at de blå bogstaver på Lenasæbespøseposerne smittede af. Det må de helst ikke, og Vibyfabrikkernes poseleverandør fik på hattepulden, fru N. Andersen fik de 25 kr., og vi andre fik poser, der ikke længere smitter af.

Fru Grønrod foreslår, at ANVA og FDB i reklamerne for støvsugeren Hugin gør opmærksom på, at der kan leveres papirindsatsposer til den. Man kasserer posen fyldt med støv, og undgår at det forvilder sig ud i stuen, når støvsugeren skal tømmes. Det var netop denne fikse løsning på støvtømningsproblemet, der fik fru Grønrod til at købe en Hugin. Nu har reklamen fået den idé at arbejde videre med.

Og mens vi er ved Hugin, så beklagede en husmor i Ubby sig over, at brugsanvisningen, der fulgte med støvsugeren, ikke var på dansk. Isenkramafdelingen var forbavset og undersøgte sagen, for der plejer at følge en

dansk brugsanvisning med Hugin. Det viste sig, at fabrikken ganske stille var gået over til en svensk brugsanvisning.

Det er godt, at en forbruger gider sætte sig til skrivebordet og gøre vrøvl, så FDBs isenkramafdeling kunne få den danske tekst frem igen.

Annette Marholt på 12 år skriver: „Jeg synes, at det ville være praktisk med målestreger på sirupsglas (125 g, 250 g o. s.v.), så kan man hælde det lige i dejfadet i stedet for at veje det først.“

Flere har foreslået noget lignende også på sirupspapkartonerne. Dem kan man nemt sætte målestreger på udvendigt, men det bliver ikke så let at se, om man hælder af til stregen. På glassene vil det derimod gå fint, og Kolding fabrikkerne taler med glasværkerne om sagen. Annette har ikke givet os sin adresse, så vi takker dig her for dit praktiske forslag og komplimenterer dig for din nydelige skrift.

HUSET

Vi er nået til Husets køkken, bygherreindens hjertebar, der til en vis grad er bleven stedmoderlig behandlet, fordi køkkenets indretning blev skubbet ud til bygningsbudgettet var nær sin egen ende. Det skulle ikke være et luksuskøkken, og det blev det heller ikke. Når beskrivelsen er oversættelse, skal der på grundlag af fire måneders erfaring med køkkenet fortælles lidt om, hvordan det fungerer i praksis – resten af huset iøvrigt også.

Huset har et „åbent køkken“, d. v. s., der er ingen dør mellem køkken, spisestue og opholdsstue. Man kommer fra entreen ind i køkkenet, som er 3 m langt og 2,20 m bredt. Det fortsætter ud i en spisestue af tilsvarende størrelse, og for enden af spisestuen er en dør til fyrrkælder, der ligger to trin lavere end det øvrige hus. I fyrrkælder er der et dejligt stort vindue, og der er også plads til et lille værksted (hobbyrum) for bygherren.

Køkken og spisestue ligger mod nordvest med vinduer langs hele den ene side. De sidder i brysthøjde og er uden gardiner. Kogepladsen ville få bærene til at rejse sig på enhver køkkenarkitekts hoved. Den er for lille og får lyset ind bagfra. Det samme gælder opvaskepladsen. Men alt har sin forklaring. El- eller gaskomfur ønskede husmoderen ikke. Hun besad en glimrende El-termoatomat og to løse gasapparater. Ovnen skulle stå i bordhøjde og løse el-apparater ville hun ikke have, for selv spiralpladerne tilfredsstiller ikke hendes krav til madens „sagte“ kogning“, „snurren“ eller „dirren“. Ledningsgas var det urimelig dyrt at få lagt ind, og hun valgte derfor flaskegas til arkitektens fortrydelse og håndværkernes forbloffelse – tænk ikke at ville have et strømliniet komfur i sin nye køkken.

Under kogepladsen er der åbne hylder til pletter og pander og plads til en flaskegasbeholder. Over kogestedet en emhætte, der kan trækkes

Det skjulte behov kom frem i dagens lys

DET er en døgnflue, sagde direktøren for en af vore største brødfabrikker om pakkerugbrødet. Nu, otte år efter, udgør pakkerugbrød ca. 40 pct. af Københavns samlede rugbrødssalg, til trods for at kiloprisen er ca. 33 pct. højere for rugbrød i skiver end for hele rugbrød. Til gengæld er der ikke meget rugbrød at hente mere for spildsamlerne i affaldsspandene. Og mor derhjemme kommer hurtigere og nemmere over madpakkerne i den travle morgenstund. Og er hun ikke hjemme, kan Lillepeter snuppe sig en rundtenom uden risiko for at få fingrene i brødmaskinen. Altsammen ting der tæller sammen med prisovervejelserne.

Og nu er ost i skiver på markedet i fine vacuumlukkede plasticposer med ca. 10 skiver (200 g) i hver. Også de er naturligvis betydelig dyrere pr. kg (ca. 40 pct.) end ost i hele stykker. Men hvor er osteskorperne bleven af? Hvor er de tørre endestykkers endeløse march frem og tilbage mellem køkken og bord? Nu spiser børnene gerne ost, de kan få den i de tynde skiver, de kan lide, de kan få den milde ost, som de ældre ikke synes smager af noget. Med ost i pakker kan man tillade sig at have flere sorter ost på bordet, og osten bliver spist. Ernæringseksperterne klager over, at vi, som har verdens bedste ost, spiser altfor lidt af den. Ost giver kalk, protein og vitaminer. Jo mindre mælk vi drikker, des mere ost må vi spise – men se om vi gør det.

FDBs osteafdeling har gjort en vældig indsats for at få kvalitetstost i skiver ud i brugsforeningerne. Den leveres, udskæres og pakkes af stor-mejeriet Enigheden. Ingen menneskehænder berører osten, alt sker maskinelt, og plasticposerne lukkes under vacuum, så osten kan holde sig frisk og tilpas fugtig selv under mindre gode opbevaringsforhold. Den garanteres holdbar indtil mindst tre uger efter, at den er pakket. Når pakken først er åbnet, holder osten sig mindst 6-8 dage, blot man sørger for at lukke omhyggeligt for den. Ost i skiver fås fuldfed (45 pct.) og mager (30 pct.), frisk og lagret og i alle de gængse ostetyper.

Når man gennem længere tid har prøvet på at regne ud, hvor meget svind man har på hele stykker ost, kan man tale med om, hvorvidt ost i skiver i det hele taget er dyrere. Men selvom der skulle være 10-15 pct. forskel i prisen, så må man også se på de behageligheder, der følger med ost i skiver.

Iøvrigt må butikshandelen også hilse ost i skiver med glæde, for også den slipper for tørre endestykker, spild ved udskæringen og den megen tid, det tager at ekspedere ost, hvis den skal skæres ud, der skal smages på den o. s. v. Der var et behov for skiveosten ligesom for skiverugbrødet, vi vidste det bare ikke, før vi kunne få det. Der er også behov for hele rugbrød og ost i hele stykker – hvor er det rart, at man kan få begge dele.

Forleden dag fik jeg lyst at servere en dampende rødvinstoddy for nogle forkomne sjæle, der vendte trætte hjem efter en kold fisketur. Men hvor finder jeg en opskrift? I de moderne kokebøger er rødvinstoddyen helt forsvundet, skriver fru Emma Høy, Århus. Hun ville gerne have den bag på nellikeposerne, men vi nøjes med at lade Karen Kok servere toddyen for dem, der har lyst til at stifte bekendtskab med denne hyggelige drik:

Rødvinstoddy

Pr. glas: 2 dl rødvin (Barcella udmærket hertil), ½-1 spskf. sukker, 2 nelliker, et lille stykke kanelstang, en flis citronskal, ca. ½ dl vand.

Vand, sukker, nellike og citronskal koges sammen. Rødvinen tilsættes og opvarmes til kogepunktet, men må ikke koge. Toddyen hældes, hvis det skal være rigtigt, i høje toddyglas med en lang toddyske i, men det udstyr har de færreste, og et ølglas med en stor teske i (for at glasset ikke skal springe) kan også gøre det.

Andre varme drikke til forfrosne sjæle:

Æblemostoddy

½ æblemost og ¾ vand koges sammen, serveres dampende varmt. Da æblemostsmagen kommer stærkt frem, når den opvarmes, smager den bedst rigelig fortyndet.

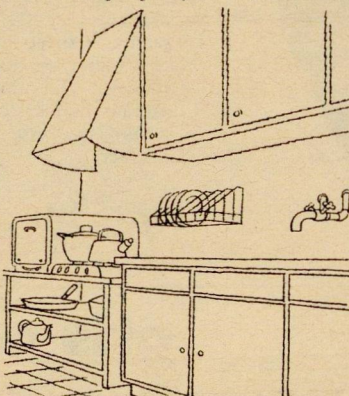
Hylde-toddy

1 dl vand, en flis citronskal, 2 nelliker, 1 dl hyldebærssaft.

Vand, citronsaft og nellike får et opkog før saften hældes i – giv det hele et opkog. Man behøver ikke være forkølet for at nyde denne gode, gamle toddy.

em – og skubbes tilbage, når den ikke behøver at fungere. Herfra er en trækkanal lige op i luften, ventilator har vist sig unødvendig. Der så at sige aldrig madlugt i stuerne – i alle tilfælde langt mindre end i en store lejlighed med to døre mellem køkken og opholdssstue, husets tre forlod. Gasapparaterne og ovnen står på en isoleret rustfri stålplade. Ovnen fungerer som varmeskab og frasetningsplads til den ene side, og den anden side er der køkkenbordet, der fortsætter i opvaskepladsen. Køkkenbordene er af 3 cm tykke teaktræsplader og alle skabslåger, skuffer og døre er af Oregon Pine på sortbejdsede rammer. Oregon Pine lidt lysere og smukkere året end teak og lidt billigere. Det holdes ved de som teak med linolie eventuelt blandet med terpentin. – Opvaskepladsen består af en stor rustfri vask med prop og en forsænket t, der er tilpas stor til, at man let n rense den for affald. Der er ikke tfrri opvaskebakke, fordi den larmer r meget, og det må der tænkes på, r man har åbent køkken. Teaktræsrdet tåler iøvrigt alt og er varmere smukkere at se på end stål.

På begge sider af vasken hænger et vaskestativ ca. 5 cm over bordet og enover det er der glas- og servicebe med skydedøre. Foran vasken er en „vippelåge“, og på den hænger en hvid plasticaffaldsspand. Rumt under vasken udnyttes iøvrigt til vaskemidler, store låg o. l. (Men der er endnu mere i køkkenet berom i næste nummer.)

NYT i Brugsen

LANG ELLER KORT

Madam Blå har fået mange konkurrenter, men hun klarer sig alligevel stolt, for hun brygger god kaffe og mange kopper ad gangen. Lidt fornyelse er også hun ude for – hun har fået en ny, lang kaffepose foruden den gamle korte.

FDBs prøvekokken har lavet mange kopper kaffe, både med den korte og den lange, og mener, at det er hurtigere at lave kaffe med den lange – så når De skifter kaffeposen ud, så prøv den ny.

Apropos skifte kaffeposen ud – det er der vist ingen af os, der gør tit nok, og det er FDBs kaffefolk kede af. De gør en masse ud af både kaffeindkøb og kaffens ristning og vil derfor gerne have, at vi også gør en masse ud af den hjemme. Men en gammel stiv kaffepose stjæler kaffens aroma, og dertil er den altfor længe om at få kaffen til at løbe igennem. Kaffe-

posen skal skiftes ud, så snart den begynder at blive stiv, siger Kolding kafferisteri, og da vi alle kan lide god kaffe, kan vi nok ofre en ny kaffepose på den i ny og næ.

Ved De forresten, at danskerne nu er blevet nr. to i de kaffetørstiges rækker. Sverige er stadig førende, men vi er altså halet godt ind på dem.

VITAMINER

Selvom vi er på vej mod foråret, er det mørketid for grønsagerne og kartoflerne. Det betyder, at et lille dagligt tilskud af vitaminer er på sin plads. En Vitotal-pille daglig, og man er på den sikre side. Der findes mange andre udmærkede vitamin-folkepiller, men Vitotal er fremstillet specielt til FDB, og den er billigere end andre tilsvarende præparater. Prisen er pr. 50 stk. kr. 3,00 og pr. 150 stk. kr. 7,35. Husk at opbevare dem mørkt og køligt.

MANGE BØRN

og mange problemer

BØRN ER fattigmænds rigdom, siger man. Og selv om Grønland er ved at fjerne sig fra fortidens armod, har det grønlandske samfund endnu ikke oplevet den børnebegrænsning, som plejer at ledsage en stigende levestandard. I det sidste par år har man endog været ude for en svag tendens til stigning i fødsels-hyppigheden.

I forhold til folketallet fødtes der i 1956 lige ved tre gange så mange børn på Grønland som i det øvrige Danmark, og selv om dødeligheden også er noget større, vokser den grønlandske befolkning dog ca. 4 gange så stærkt som folketallet i den øvrige del af landet. Det er antagelig det største fødselsoverskud, der kendes fra noget land i verden.

Det er imidlertid yderst risikabelt at være barn på Grønland, selv om børnetuberkulosen nu er bragt nogenlunde under kontrol. For et par år siden kunne man lukke afdelingen for børnetuberkulose på Dronning Ingrid's sanatorium med den lykkelige motivering, at patienttallet var helt minimalt.

Den hyppigste dødsårsag deroppe er nu ikke mere tuberkulose

men *ulykker*. Omkring hvert femte mod i det øvrige Danmark hvert tyvende dødsfald skyldes en ulykkelig hændelse, og børneulykker forekommer uhyggelig tit – så ofte, at der dør flere grønlandere under 1 år end over 65! Antallet af spædbørn, der blev ligget ihjel eller kvalt i dynerne var i 1956 ca. tre gange så stort som antallet af fangere, der omkom ved kajakulykker – et vidnesbyrd både om erhvervslivets omlægning og om at boligforholdene endnu ligger langt under den almindelige danske standard.

Det gør ernæringstilstanden også. Mange gange får børn penge til wienerbrød i stedet for mad, hedder det i en af de sidste beretninger fra de grønlandske sundhedsmyndigheder. En optimist blandt de danske tandlæger på Grønland konstaterer dog samtidig, at børnene nu er begyndt at gemme slikkerierne, når de møder hende. Det er trods alt en begyndelse til en ny indstilling, men foreløbig er kendsgerningen, at næsten alle de grønlandske tandlæger har lange ventelister af patienter, der skal have protese, og den sidste beretning fra Dronning

Klip ud!

Dette er en ny side til Deres kokebog.

Fynsk Gullasch

Til 4: 500 g sribet flæsk, 1 spsk. sukker, 25 g smør, 125 g små løg, 2 dl vand, 2 sure æbler, salt, peber, lidt timian, 1 dl tomatpuré ... Flæsken skæres i terninger, sukkeret brunes til karamel, smørret tilsættes, og de hele løg brunes heri, dernæst brunes flæsken. Vand skænkes ved, krydderierne tilsættes, retten dampes under låg til flæsken er mørt, ca. 1 1/4 time. Løg og æbler steges med de sidste 25 minutter. – Gullaschen smages til, serveres med kartoffelmos.

Med små midler kan De lave nye retter

Flæsk i ris og karry – Til 4: 500 g sribet flæsk, 1-2 tsk. karry, 2 løg, 1 1/2 kg grønsager, 2-3 æbler, vand eller suppe, salt, sukker, ris ... Flæsken skæres i terninger og brunes sammen med karry og løg. De ituskårne grønsager og æblestykker tilsættes. Vand eller suppe hældes ved, så det knapt dækker. Retten koges, til kødet er mørt, 1-1 1/4 time. Af grønsager kan anvendes bønner, ærter, gulerødder, blomkål, champignons og tomater. Løse ris gives til.

Omelet med bønner og bacon – Til 4: 4-6 æg, 1 1/2-2 dl mælk, salt, 50 g smør, grønne bønner, 8 skiver røget flæsk, tomat ... Flæsken skæres i terninger og ristes. Æggene piskes sammen, mælk og salt tilsættes. Smørret smeltes, æggemassen hældes på panden, og der stikkes i den, til den er stivnet. Ved anretningen lægges kogte grønne bønner på omeletten, og flæsketerninger drysses over. Der pyntes med tomater.

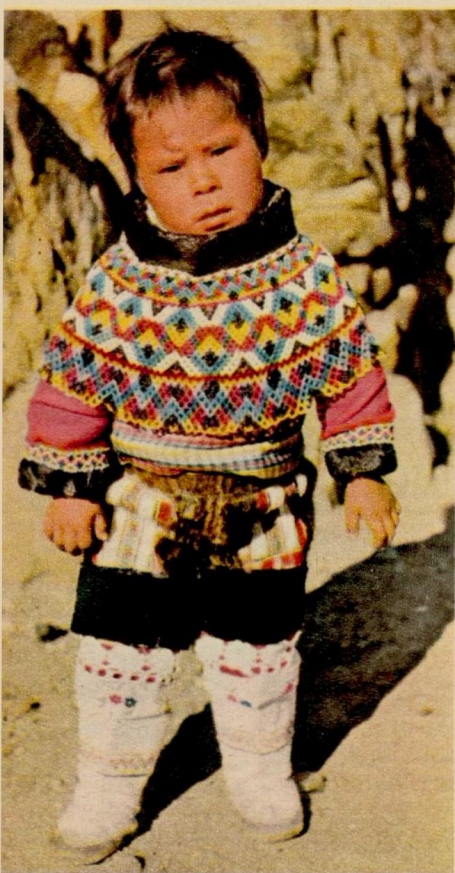

Flaskekøds smag kommer altid bedst til sin ret, når kødet bliver rigtig gennemstegt eller gennemkogt.

gris på gaflen

– også til hverdag

Alle retter er gennemprøvet af Slagteriernes Forskningsinstituts forsøgskøkken.

Ingrids Sanatorium konstaterer nøgternt, at *kun godt halvdelen af patienterne kunne udskrives med et funktionsdygtigt tyggeapparat.*

Stigende drikfældighed, tiltagende kriminalitet og neuroser som følge af den hastige udviklings forøgede krav er også med på regningen over den nye tids omkostninger. Men indtagende er grønlanderbørn stadig, hvad enten de er klædt i en billig, fabriksfremstillet overall eller i festdragt. Forhåbentlig vil den tilpasningsevne, som gjorde det muligt for deres forældre at bjerpe livet under de ugunstigste tænkelige vilkår, også bringe denne generation af grønlandere nogenlunde helskindet gennem den fredelige revolution, deres samfund nu undergår.

En påklædning som denne er stadig ret almindelig ved festlige lejligheder, men hverdagstøjet er det, man ser på billedet til venstre. For at den gamle påklædning og de gamle sysler ikke skal gå helt i glemmebogen, er der nu grønlandske skoler, der underviser pigerne i skindtilberedning, ligesom undervisningen for drenge i nogle skoler omfatter kajakroning, skydning og sætning af sælgarn. For en menneskealder siden fik en grønlanderdreng sin første kajak omtrent samtidig med, at han havde lært at gå.

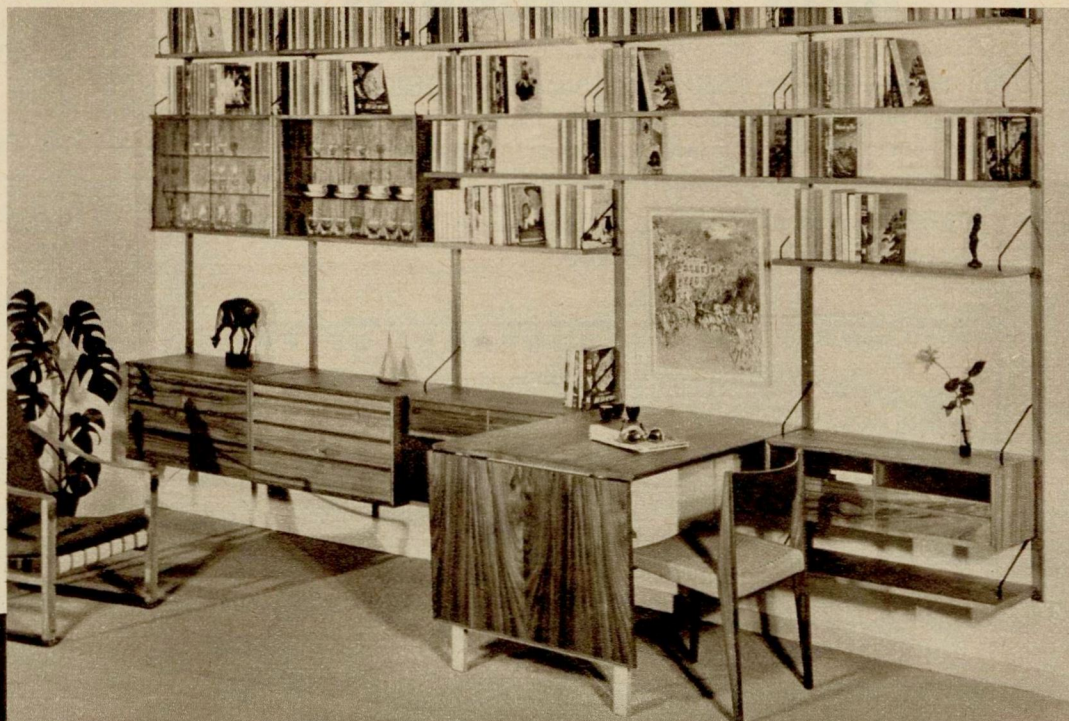
Højere indtægter, frit spiritussalg og en stadig strøm af ikke-grønlandere har budt den grønlandske ungdom – ikke mindst den kvindelige – svære fristelser. Men den ny tid har også ført med sig, at de unge grønlandere af begge køn har langt større muligheder end hidtil for at vælge et fag, dygtiggøre sig og komme ud at se den store verden udenfor de grønlandske fjelde.

Elegant hel-vægs ROYAL System med glasvitriner, skuffe- og hyldeelementer. Læg mærke til hvor let hele væggen virker og hvor smukt billede og kunstgenstande fremhæves.

design: poul cadovius

Med verdens største reol-system har De 16.777.216 kombinationsmuligheder

ROYAL SYSTEM

Forandring... det oplivende moment i hverdagen. Med et Royal-arrangement er De i stand til at skabe stadig fornyelse i møbleringen, uden at der er udgifter forbundet derved – på få øjeblikke kan De flytte om på elementerne og således give stuen et „nyt ansigt“... kombinationsmulighederne er uudtømmelige! Anskaffelsen af Royal-arrange-

mentet giver ingen økonomiske spekulationer. De kan begynde med et par enkelte hylder og så efterhånden udbygge med flere hylder, vitrine skuffer, skabe, skriveplads osv. osv... altsammen enkeltdele til en overkommelig pris... og så er der det fine ved Royal hængereoler, at de harmonerer smukt med ethvert tænkeligt interiør.

Vi hygger os hjemme med „Hjemmet“

Lad det regne eller sne udenfor ... hvis man har et godt ugeblad, skal det nok blive en rar hyggeaften! Og „Hjemmet“ kan hele familien samles om ... dejlige romaner og noveller, interessante artikler, nyt om film, opskrifter til madlavning og et væld af gode tegneserier.

I „Hjemmet“ er der underholdning til *hele* ugen – meget at læse, meget at more sig over og meget at få gavn af.

Forårets store kærlighedsroman

SPANSK UVEJR

begynder på
tirsdag

– En af de mest dramatiske kærlighedsromaner. De nogen sinde har læst!

GUDERNES OFFER

– spændende roman for de unge

Følg med i Sigfred Pedersens beretning fra vikingetiden om drengen Ulv og alle de eventyrlige oplevelser, han kommer ud for.

Køb det nye nummer på tirsdag
– fås hos alle bladforhandlere
eller på postabonnement

Hjemmet

– underholdning til **HELE** ugen

*Menninger
i fortællingen*
AF TOVE SMIDTH

HAN ville være

– og han blev det også,
skønt alle sagde,
det var umuligt

DET er med en vis beklemmelse, jeg ringer til *Anders Lindgård* for at spørge, om jeg må besøge ham.

– Kom De bare, siger hans unge kone. Min mand er i marken i øjeblikket, men jeg tror bestemt ikke, han har noget imod at tale med dem.

Anders Lindgård mangler begge arme. Ikke desto mindre driver han ved egen hjælp en gård på 50 tønder land. Det er derfor, jeg gerne vil besøge ham.

Frausing Østergård ligger på et højdedrag og præsenterer sig godt med fire, velholdte længer. *Anders Lindgård* kommer over gårdspladsen, smutter ud af træskoene og nikker goddag. Lidt efter sidder vi i spisestuen og snakker over en cigaret.

– Dette her er mine arbejdskroge, forklarer *Lindgård*. Jeg har også et par kunstige hænder, som jeg tager på, når jeg skal være fin. Men i det daglige duer de ikke.

Med et par raske greb viser han de to stillinger, som krogene kan låses fast i, den bøjede og den strakte. Krogene er fastgjort til træskåle, som igen er fastgjort til armstumper og skuldre ved hjælp af remme.

Der er intet som helst pinligt ved vores samtale. *Lindgård* har forlængst akcepteret sin situation. Det er snart længe siden, ulykken skete. 13 år var han dengang. Nu er han 26.

Hans far var smed på et gods, og *Anders* hjalp ofte til på en gård i nærheden. Han kunne lide arbejdet og var ikke i tvivl om, at han ville være landmand. En dag blev han sat til at tærsk. Det havde han aldrig prøvet før, og han var stolt over at få lov. Et neg satte sig fast, han ville skubbe lidt på – og så gled begge arme ind i maskinen.

En jernkonstitution må han have haft. Efter en kort besvimelse kom han på benene og sprang selv ned på logulvet. Da han vågnede op på hospitalet efter narkosen, var begge arme amputeret.

I begyndelsen var det svært at holde balancen uden arme. *Anders* trimlede tit om-

kuld. Men han var en dreng i sin livligste alder, og idag siger han, at når det endelig skulle ske, var det godt, det skete i barndommen. Han ville ikke være tilskuer til de andre børns leg, tværtimod kappedes han med dem, hvor han overhovedet kunne. Det skaffede ham en masse hårde knubs, men han lærte at udnytte sine fysiske muligheder til den yderste grænse.

De voksne foreslog, at han skulle læse til lærer, for nu kunne han da aldrig blive landmand. Men drømmen om en gård levede stadig i ham, på trods af al fornuft.

Her kom egnens folk ham til hjælp på en

Landmand

rørende måde. En købmand udbød et pund kaffe til auktion og meddelte, at det indkomne beløb ville tilfalde Anders. Det var under krigen; rigtig kaffe var en sjældenhed, og det ene pund indbragte 350 kroner. Andre behjertede mennesker fulgte købmandens eksempel, fandt hengemte mangelvarer frem af skufferne og lod dem bortauktionere. Et jysk blad overtog administrationen af indsamlingen. Alt i alt indkom 30.000 kroner, der blev overrakt Anders Lindgård som julegave. Dertil kom en anden betydelig pengegave, også fra privat side. Hele summen blev indsat i Overformynderiet med den klausul, at den først kunne hæves, når Anders var fyldt 21 år.

Uden denne hjælp var Lindgård næppe kommet i vej, og han er naturligvis dybt taknemmelig for den. Gården var rykket fra drømmens verden ind i realiteternes. Spørgsmålet var så, om Anders Lindgård ville kunne klare det praktiske arbejde i en landbrugsbedrift. Han begyndte at eksperimentere med forskellige redskaber, og hans far hjalp ham. Det viste sig, at drengen kunne benytte de fleste håndredskaber, når de havde et solidt træskaft med huller, som han kunne stikke krogene igennem.

Anders havde gerne taget plads på en gård, men når man hverken kan knappe en knap eller trække en strømpe på, kan man ikke begive sig ud blandt fremmede.

Derfor blev han hjemme og trænede sig op dér efter bedste evne. Som 20-årig kom han 5 måneder på landbrugsskole, og nu var der hverken fagligt eller økonomisk noget i vejen for, at han kunne

blive selvstændig. Men med hensyn til sin personlige pasning var han stadig afhængig af sine forældre og søskende. De fine bevægelser er de værste, siger han – med de grove går det lettere.

Problemet fandt sin lykkelige løsning, da Lindgård giftede sig med en sød og dygtig pige. Sjældent har vel en kvindehand været til større velsignelse end her. Gennem hende åbnede tilværelsens muligheder sig for Anders Lindgård. Der kom fart i planerne om at købe en gård. Mange blev beset, før de bestemte sig for Frausing Østergård.

Nu har de haft den i to år, og den svarer sig pænt. Alt virker propert og velpasset. Svin og køer er velnærede.

Markarbejdet foregår med traktor. Lindgård kan sagtens spænde de forskellige redskaber til traktoren og betjene den. Derimod kniber det med „pillearbejde“, for eksempel kan han ikke stakke neg. Men han har fundet en udvej. Han tager markarbejde hos andre landmænd – alt hvad der kan udføres med traktor. På den måde tjener han så meget ekstra, at han kan fæste en karl til at udføre de ting hjemme, som han ikke selv magter.

Greb, høtyv, rive og skovl svinger han med største lethed. Det er imponerende at se ham slynge en dynges hø et par meter op på stænet. Når han i længere tid må arbejde med håndredskaber, bliver han hudløs på skulderbladene, for så gnaver remmene, som holder krogene på plads. Men han er hårdfør.

Far og den toårige går tur (øverst), og herover hjælper hun ham med at spise – til højre er Lindgård på arbejde i sin velholdte gård.

På et enkelt punkt former hverdagen sig en smule primitivt. Lindgård spiser ved at sætte munden direkte til tallerkenen – det gælder både fast og flydende føde. Selvfølgelig kunne han godt spænde spiseredskaber på den kunstige arm, men det andet

er hurtigere og nemmere. En kop kaffe drikker han ved at tippe koppen med læberne. Det ser faretruende ud, men går godt hver gang. For resten er Lindgårds to-årige datter flink til at made sin far. Hun skal nok blive en god støtte med tiden. Her i huset vil en børneflokk virkelig være en kapital. Foreløbig er der to. Bag sovekammerdøren høres spæd barnegråd.

Stort set må man sige, at Anders Lindgård lever en normalttilværelse. Og det er vel, når alt kommer til alt, det vigtigste. De fleste har det bedst, når de ikke skiller sig for meget ud fra andre. Det er tryggere at glide naturligt ind i sit miljø.

En nabo kommer ind og slår en sludder af, mens vi er der. En almindelig sludder mellem to jævnbyrdige landmænd.

Mon ikke mange, som har et handicap, kan øse håb og mod af Anders Lindgårds historie? Og mon den ikke kan give mange, som har deres lemmers fulde brug, stof til eftertanke?

FRITIDEN

koster os

TRE MILLIARDER

ERHVERVSLIVET giver os mere og mere tid til vor egen rådighed. Den daglige arbejdstid bliver sat ned fra den 1. marts; i mange virksomheder indføres weekend, ferierne er blevet længere osv. — ja, endog husmødrene kan, takket være de moderne husholdningsredskaber og levnedsmiddelindustriens arbejde, klare sig med langt færre arbejdstimer end før i tiden.

Vi får således stadig mere fritid. Men den er skam ikke gratis! Ret beset er det ikke mange fritidssysler, som ikke koster penge, og derfor er fritidens stigende omfang en dyr historie for dem, der skal nyde den. Kun nattetimerne kan man slå ihjel derhjemme uden at koste penge på det — den, der sover, synder ikke, hedder det jo — men forresten kan det stadigt stigende salg af springmadrasser, dundyner og sovepiller vidne om, at ingen del af fritiden er helt gratis...

Den danske befolkning har ialt cirka 1000 millioner friaftener til rådighed om

året (her er kun tale om den voksne befolkning; vi lader i denne forbindelse børnene pænt passe deres sengetid!). Hvorledes får vi dog has på al den tid?

Danskerne synes ikke at være det allermost forlystelsessyge folkefærd man kender. Der bliver f. eks. solgt ca. 50 millioner biografbilletter i Danmark om året (det er således kun cirka én af hver tyve friaftener, der bliver tilbragt i biografen), og denne fornøjelse koster os cirka 75 millioner kroner. Vi går endvidere rundt regnet 2 millioner gange i teatret om året; den samlede udgift til de danske teatres drift beløber sig til cirka 20-25 mill. kr. Endvidere bruger vi omkring 16 mill. kr. årligt til cirkus, varieté, baller m. v.

En lille milliard lægges på restauranterne...

Alt ialt koster det os således godt hundrede millioner kroner årligt at gå ud om aftenen, og hertil må man selvfølgelig lægge en del af de cirka 900 mill. kr. (en lille milliard), der bruges til restaurationsbesøg. Det bliver *kun en del*, for tallet omfatter også forretningsmæssig repræsentation og lignende, og yderligere betaler jo de udenlandske turister en ganske væsentlig part af disse mange penge. Man kan regne med, at vi selv bruger 200-250 mill. kr. årligt på restaurationsbesøg i vore fritimer.

Det er et stort beløb, men pengene forsvinder jo hurtigt på restaurant, og det er sikkert mindre end en tiendedel af alle vore mange friaftener, vi på denne måde og med så store omkostninger har fået has på. Der er herefter ingen tvivl om, at langt de fleste friaftener trods alt bliver tilbragt i hjemmene.

Det er imidlertid heller ikke gratis. Når vi er gæster hos hinanden, koster det naturligvis penge; det er umuligt at sige præcis hvor mange, men det må ligge i omegnen af 400 mill. kr. årligt — og heri er medregnet ikke alene udgifterne til konfirmationer, sølvbryllupper osv., men også den ganske almindelige kaffeslabberas...

Og vi vil jo gerne underholdes, også en hjemlig hygge- og alene-aften: Der bliver åbnet for radio eller fjernsyn. Teoretisk set kan statsradiofonien dække alle vore mange friaftener; selv om vel ingen familie kan høre mere end en lille brøkdal af de ialt 7-8000 timers udsendelser, så må vi dog gennem licensen betale for det alt sammen: Cirka 40 mill. kr. årligt, hvortil kommer, hvad selve apparaterne koster os. I 1958 købte vi cirka 80.000 radio- og lige så mange fjernsynsapparater for ialt 200 mill. kr., og hertil må lægges udgifterne til service, reparationer — og den strøm, der skal

drive apparaterne. Desuden køber vi årligt for 30 mill. kr. grammofonplader. Alt ialt er det omkring 300 mill. kr., vi betaler for at få lyd og billeder ind i vore stuer.

Kun de færreste forestiller sig vist, hvor dyrt det i grunden er at være fjernseer. Hvis man regner, at apparat og antenne kan holde i f. eks. ti år, så vil alene afskrivning og forrentning koste ca. 325 kr. årligt. Hertil må lægges licens og strøm med andre ca. 100 kr., og et beløb for reparationer, lavt regnet vel andre 100 kr. om året. Dette giver en samlet årlig udgift på 500-550 kr. for at være fjernseer. Og hvor tit lukker man mon op for apparatet — knap hver anden aften? Så koster det tre kroner pr. gang!

Bibliotekerne låner 30 millioner bøger ud

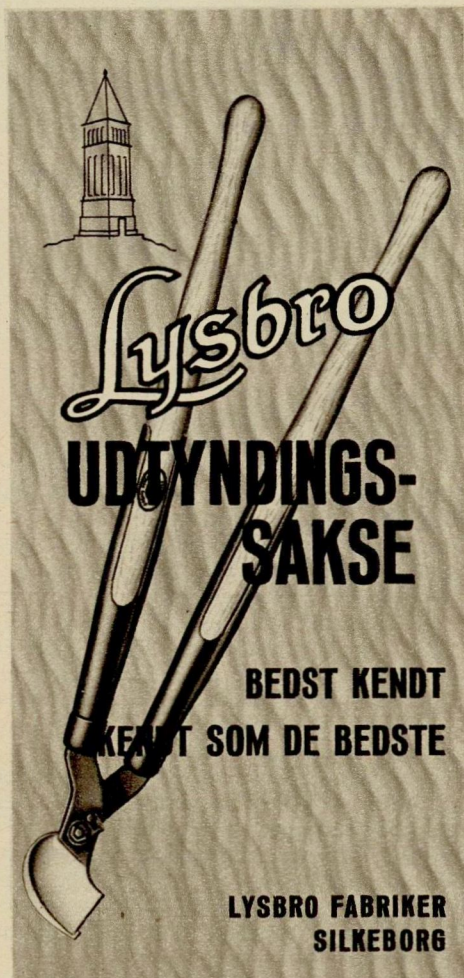
Så er det billigere at læse. Vore biblioteker låner tilsammen cirka 30 millioner bøger ud på et år, og regner man at der går to-tre aftener på en bog, så vil vi i det hele bruge flere friaftener til at læse biblioteksbøger end til at gå f. eks. i biografen. Udgifterne til biblioteksvæsenet beløber sig til ca. 40 mill. kr. årligt.

Men hertil kommer jo de mange læsekredses bogudlån — foruden hvad vi selv personligt køber af bøger. Dette sidste har man intet tal for. Der udgives ca. 2300 nye bøger om året (det er langt færre end før den anden verdenskrig og kun halvt så mange som f. eks. i Sverige); deres samlede oplag er ikke oplyst, men det kan kun blive til en brøkdal — sandsynligvis omkring en trediedel — af det tal, der nævntes for biblioteks-udlånene. Til gengæld giver vi jo flere penge ud hertil.

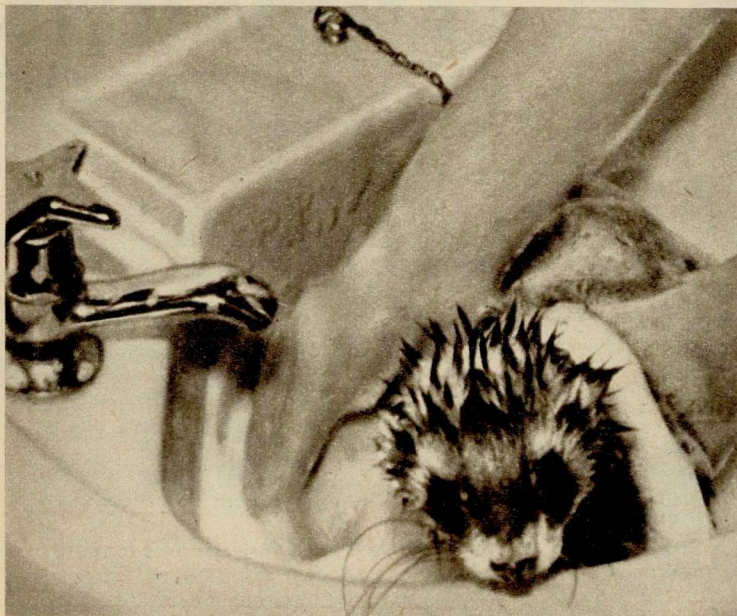
Men vi læser også andre ting. Statistikken fortæller, at gennemsnitligt får hver dansk familie én daglig avis — hvilket koster ialt ca. 150 mill. kr. om året. Noget lignende bruger vi til illustrerede blade og til tidsskrifter m. v.

Men læsningen — det er jo langt fra underholdning alt sammen. Mange bruger en væsentlig del af fritiden til at søge kundskaber og videre uddannelse. Alene *aftenskolerne* har landet over omkring 350.000 elever, der deltager i cirka 1 million undervisningstimer pr. sæson. Desuden er der jo højskoler, brevschooler og meget andet; det offentlige udgifter til alt dette ligger på omkring 25 mill. kr. om året — de private udgifter kan ikke gøres op.

Fra uddannelsen er springet ikke langt til museer og samlinger, der årligt modtager 2,7 millioner besøg — medens zoologiske og botaniske haver m. v. har 3 millioner besøg —, og hvortil de årlige udgifter er en halv snes millioner kroner. Et endnu større publikum har sporten. Der er næsten 700.000 idrætsudøvere i Danmark, og selv om en hel del af dem er temmelig passive, bliver det dog til et vældigt millionalt fritimer, som tilbringes i Danmarks godt elleve tusinde idrætsanlæg, især da når man regner *tilskuerne* med. Og udgifterne hertil er tilsvarende høje, alene Dansk Tipstjeneste yder årligt ca. 5 mill. kr. til idrætsformål, og idrættens samlede budget ligger formentlig på mere end det tidobbelte af dette beløb.

DEN FORNØJELIGE FRITTE

SOM andre har hund eller kat har fru Lis Steen Hansen, Søllerød, en yndig og fornøjelig Fritte som husdyr. Furo, som er det latinske navn for Fritte, går tur med sin ejerinde, den er meget kælen og lege-syg. Nu er den også glad for at blive vasket, hvilket den, som mange børn, ikke var tidligere.

Grunden var nok den, at dens pels altid efter vask blev grå og kedelig død i det. Så fandt fru Lis på at prøve med Regina ægshampoo, og det viste sig at være det helt rigtige til Furos pels, som bliver fin og blød og levende efter vask, og Furo nyder nu vaskeriet, som det ses på billedet til venstre. Bagefter sørger Furo selv for skylningen ved at svømme rundt i badekarret, og så er den parat til sjov. Navnlig morer den sig med sit yndlingslegedyr, når badet er overstået, og hviler ud efter badet i dyrets favn.

Gennem tipningen er sporten forbundet med spil – der også er en fritidssys-sel af betydeligt omfang. Vi spiller her i Danmark for 200-250 mill. kr. om året – og der er jo mange andre kostbare ting, vi bruger vor fritid til, f. eks. rejser og motorkørsel.

mærker eller sommerfugle i deres fritid, andre er amatørfotografer osv. – og altsammen koster det penge. Men lad os blot stoppe her, hvor vi har talt op, at det ialt koster os mellem 3000 og 3500 millioner kroner – det er *mere end tre milliarder!* – at få fritiden til at gå. Det er mange penge:

I gennemsnit et par tusinde kroner pr. familie om året.

Vist vil alle mennesker gerne have mere fritid. Det kommer også efterhånden. Men fritiden er altså ikke noget gratis gode – og jo mere vi får deraf, des dyrere bliver det for os.

Vi bruger 385 mill. kr. i turistvaluta

Danskerne rejste i fjor i udlandet for 385 mill. kr., og mindst et lignende beløb bruges til ferie herhjemme, leje af sommerhuse osv. Og motorismen! Vi købte i fjor nye personbiler og motorcykler og knallerter for ca. 700 mill. kr., og de private motorkøretøjer har kostet et nogenlunde tilsvarende beløb i drift. Hvis man regner med – som skattevæsenet ofte gør det – at halvdelen er privat kørsel, så er det i det hele cirka 700 mill. kr., vi skriver på denne konto for fritidssysler. Apropos biler! En svensk økonom, Jan Wallander, har netop afsluttet en undersøgelse af det spørgsmål, som måske er det hyppigste, når naboen anskaffer bil: Hvordan får de dog råd til det?

Det viste sig, at bilomkostningerne ikke gav anledning til nær så drastiske spareforanstaltninger på andre områder, som man havde ventet. Man sammenlignede en gruppe bilejere med en gruppe personer, der ikke havde bil, men ellers var lige-stillet med bilisterne i indtægt, alder o.s.v. Det viste sig, at de to grupper brugte nogenlunde lige mange penge i den daglige husholdning, at bilisternes boliger gennem-gående var de dyreste og at de også var bedst forsynet med ting som køleskabe, radiogrammofoner og vaskemaskiner. Konklusionen: at det er på „diverse udgifter“, pengene til bilen spares ind, de småbeløb, som „klattes væk“ og derfor let bliver glemt ved opstillingen af familieregnskaber som dem, denne undersøgelse var baseret på.

Endnu er ikke hele fritidens regnskab gjort op. Nogle mennesker samler på fri-

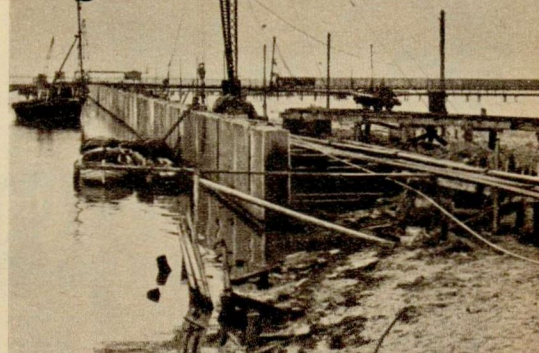
Konsulenten anbefaler

Terramycin*
TILSKUDSFODER

til grise, kalve, fjerkræ og pelsdyr

FÅS I BRUGSEN

FISKERNE og ESBJERG

EGENTLIG skulle Esbjerg slet ikke have ligget, hvor den gør, men derimod på Rømø! Sådan var den oprindelige plan, da der i forrige århundrede tumledes med projekter til en eksporthavn på vestkysten, men tabet af Sønderjylland og dermed Rømø gjorde en omvurdering påkrævet, og Esbjerg blev derfor grundlagt i læ af Fanø.

Har man sagt Esbjerg, må man også sige fiskeri. Næsten 550 fiskekuttere er hjemmehørende her; flere end i nogen anden dansk havn, og der landes årligt 200-220 mill. kg fisk, omfattende ikke blot de traditionelle rødspætter, sild og torsk, men mange, mange andre, blandt andet så eksotiske som rokker, skader og sildehaj, der er totalt ukendte på det danske spisebord, men til gengæld værdsættes andre steder i verden. Mere end een gang har det vist sig, at original russisk stør på en italiensk spiseseddel var en sildehaj fra Vesterhavet! Påskønnet af kræsne ganer – undtagen i Danmark.

Om Esbjerg ved alle og enhver, at her spinder fiskerne guld. Hvem kender ikke beretninger om 15-årige knægter, der efter 14 dages fiskeri har over 2.000 kr. på lommen.

Nu er der bare det, at man skal ikke sluge alt råt. Heller ikke beretninger om fiskernes eventyrlige indtægter. For man hører nu engang kun de ekstreme tilfælde, men aldrig om de ture, hvor fangsten har fejlet, hvor storm eller uheld har kostet for mange tusinde kroner grejer.

Og man må ikke glemme, at de gode indtægter – for ingen nægter, at der tjenes godt – hentes hjem på de hårdest tænkelige vilkår. Arbejdstiden til søs er 100 pct.s effektiv med kun et absolut minimum af tid til søvn og fortæring. Og kommer man i havn, er det kun for hurtigst muligt at få gjort klar til afgang igen. Så kommer barnedåb eller sølvbryllup og lignende i anden række.

Det er hårdt liv, så hårdt at en fiskeskipper ikke sjældent må lægge op allerede midt i 50'erne. Og det er farligt liv. Trods de store kuttere, hvis sødygtighed er internationalt berømmet, sker mange forlis. Sidste år mistede således 13 Esbjerg-fiskere livet på havet, og gennemgående må 50-60 kuttere årligt have assistance fra redningsskib på grund af havari.

Gør tirsdagen
til en festdag
for Deres børn
Giv dem

ANDERS AND & Co.

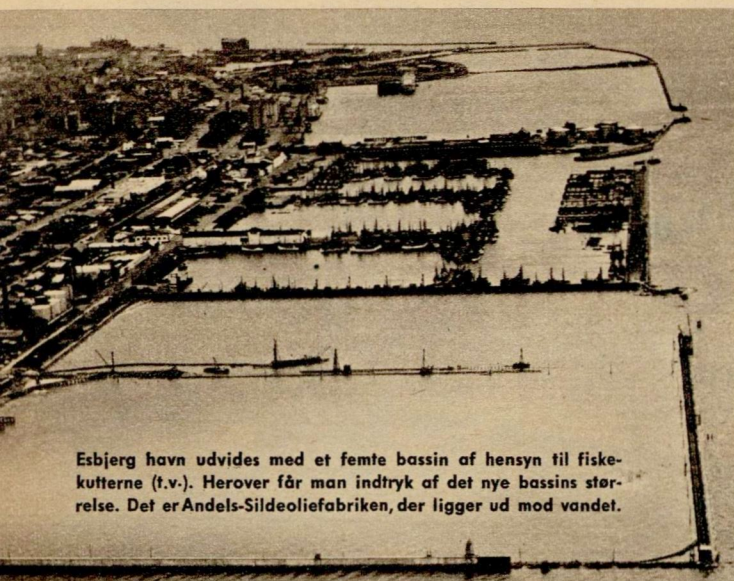
Verdens sjoveste
ugeblad

**FESTLIGT
EVENTYRLIGT
HUMØRFYLDT**

Dejlige tegneserier
God og fornøjelig læsning hver uge
Kr. 1.- hos alle bladforhandlere eller
på abonnement gennem postvæsenet.

**WALT DISNEY'S
ANDERS AND & Co.**

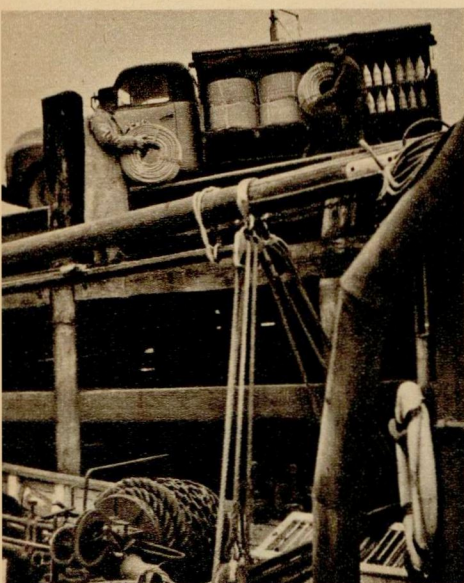
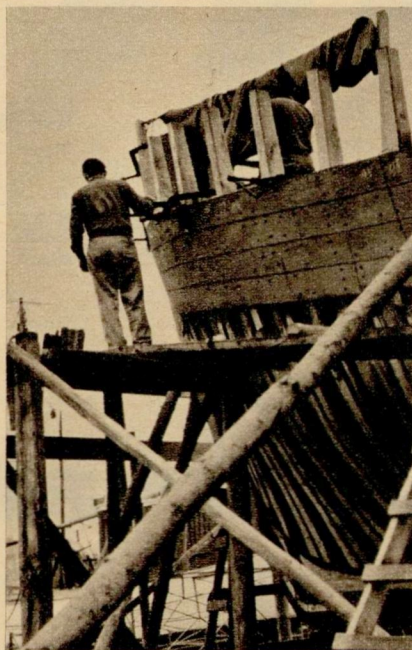
©W.D.P.

Esbjerg havn udvides med et femte bassin af hensyn til fiskekutterne (t.v.). Herover får man indtryk af det nye bassins størrelse. Det er Andels-Sildeoliefabrikken, der ligger ud mod vandet.

A GORM DEN SAMLES TID

ETRÆ fra Gorm den Gamle tid bliver på Esbjergs seks nye træskibsværfter til store, nye nordsøkuttere, der er udrustede koster op til 100 halvt mill. kr. Så mange der ligger man inde med, og værfterne ikke kan effektivt nye de første to år, i adskillige tilfælde må Esbjerg-fiskerne få bygget nye. Der er ikke en ledig bostørmer at opdrive i byen, selvom værfterne har prøvet at skaffe folk udenbys, mangler man stadig 40 mand. Men hvor længe varer denne „guldalder“? Det er det store spørgsmål, og stilkuttere synes at vinde stadig større indpas.

BRUGS MED EKKOLODPAPIR

DEN eneste brugsforening i landet, hvor man kan købe ekkolodpapir, logpropeller og vodtov, ligger naturligvis i Esbjerg. Det er brugsforeningen „Frem“, der har specialiseret sig i proviantering af fiskekuttere, og her er dens lastbil på havnen med en forsyning, der omfatter alt, hvad en kutter og dens besætning skal bruge i 14 dage: tovværk, brød, mel, kød, mælk, is o.s.v. o.s.v. — samt ikke at forglemme kaffe og tobak.

SILDEN, DER BLEV TIL GULD

DA en kreds af fiskere i 1948 fik indrettet en andels-sildeolie-fabrik af beskeden størrelse i Esbjerg, anede ingen — de selv måske mindst — at det, de der foretog sig, skulle blive skelsættende for hele byens økonomi.

Et brugt maskineri blev indkøbt. Teoretisk set kunne det behandle c. 90 tons fisk i døgnet, og dermed var behovet dækket mange år fremover, mente man. I de forløbne godt 10 år har fabrikken imidlertid stået i uafbrudt udvidelsers tegn, og fra en snes tusinde tons det første par år er man nu oppe på at behandle 150.000 tons fisk om året, hvilket er 55 pct. af landets produktion.

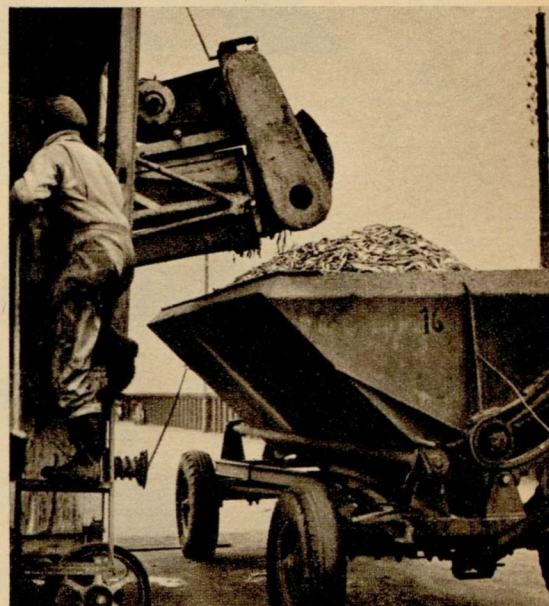
Mens prisen på industrifisk tidligere lå på 3-4 øre pr. kg, havde Andels-Sildeoliefabrikken ikke været i drift længe, før prisen kunne sættes i vejret, og nu er den på omkring 29 øre, hvortil kommer, at der hvert år udbetales store overskud — sidste år 2½ mill. kr. til de nu op mod 200 andels-havere — og at driften har kunnet betale så at sige alle udvidelser.

Men ikke nok hermed. Industrifiskeriet har betydet en aflastning for konsumfiskeriet sådan at forstå, at færre har fisket konsumfisk, hvorfor dette fiskeri er blevet mere rentabelt.

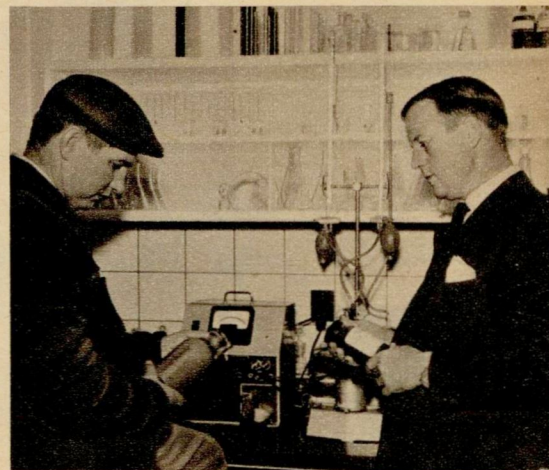
Esbjerg-fiskerne sidder lunt i det, og som en kædereaktion breder virkningerne sig til hele byen. Forretningsfolk, industridrivende, håndværkere o.s.v. nyder godt heraf, hvilket blandt andet giver sig udslag i, at gennemsnitsindtægten i Esbjerg sidste år lå næsten tusinde kroner højere end i landets øvrige købstæder.

Næppe har en kutter lagt til ved kajen med industrifisk, før et losseapparat stikker sin snabel ned i lasten, suger de glinsende småfisk op for, som det ses på billedet herunder, at spy dem ud i tipvogne.

Herunder studerer driftsleder Korsager og forretningsfører Mathiasen på Andels-Sildeoliefabrikens laboratorium et sirupsagtigt biprodukt, fish-soluble, der på grund af sin vitaminrigdom er et uhyre vigtigt tilskudsfoder til husdyr.

**-- nu i guldfolie
garanti for
bedre kvalitet**

-gå i Brugsen

så får De dividende - ovenikøbet

